

Lördagen den 7 Maj 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 6 dennes.

Upplästes ett läkarebetyg af följande innehåll:

Att Herr Brukspatron och Kommendören D. P. af Burén till följd af sjukdom är förhindrad att öfvervara dagens plenum i Riksdagens Första Kammare, intygar under edelig förpligtelse.

Stockholm den 7 Maj 1870.

H. A. Abelin.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 76, i anledning af väckta motioner om grundskatternas aflösning m. m.

Herr Ekman, Carl: Det är ej mot det slut, hvartill Utskottet i detta Utlåtande kommit, som jag ämnar anföra några anmärkningar. Tvärtom anser jag, att förhållandena äro sådana, att Utskottet svårligen kunnat i anledning af de ifrågavarande motionerna föreslå riksdagen något annat beslut än det som Utlåtandet innehåller. Men deremot synes mig den omständigheten, att frågan om grundskatternas aflösning riksdag efter riksdag återkommer, förtjent att tagas ej betraktande. Detta förhållande likasom mycket annat, hvilket jag ej behöfver särskildt påpeka, synes nogsamnt bevisa, att ett flertal af jordbrukare hyser den önskan, att de jorden åliggande grundskatter måtte komma att upphöra. För min del ser jag ej någon orättvisa eller obillighet deri, att dessa grundskatter från jorden utgå, men då frågan om grundskatternas aflösning icke i längden lär kunna bortvisas, utan förr eller sednare måste finna sin lösning, så skulle jag önska, att Statens fördel dervid kunde blifva så tillgodosedd, att hon

erhåller ett emot dem fullt svarande kapital. Jag befarar dock, att detta hör till de fromma önskningarne, ty alla de framställningar som göras om grundskatternas aflösning gå, såsom vi äfven af dessa motioner finna, ut derpå, att den måtte ske på ett sätt, som snarare skulle kunna kallas en afskrifning än en aflösning. Om nu ställningen är sådan, som jag angifvit min uppfattning af densamma vara, så tror jag, att det ligger stor vikt derpå, att denna fråga tages under allvarsam pröfning så fort ske kan. Jag föreställer mig nemligen, att ju förr den kommer till lösning, desto mera sannolikt är det, att Statens fördelar blifva bättre tillgodosedda.

Det har velat synas mig, som den tanke, hvilken ligger till grund för en af de motioner, hvaröfver Stats-Utskottet nu utlåtit sig, och som vid förra riksdagen uttalades af Herr Carl Anders Larsson, väl kunde förtjena att tagas vara på. Genom ett beslut derom, att grundskatterna skulle under 40 år utgå till oförminskadt belopp, så skulle det vara en möjlighet, att Staten, ifall den kunde bortsälja rättigheten att uppbära dem till allmänna hypoteksbanken och ville i likvid taga dess fem-procents-obligationer, kunde slutligen erhålla det kapital, hvarå grundskatterna utgöra sex procent. Ett annat sätt att gå tillväga vore att höja grundskatterna med en femtedel utöfver dess närvarande belopp och att Staten sjelf ombesörjde amorteringarne å kapitalet, på det sätt, att den ena procenten, som betalades utöfver skattens nuvarande belopp, så småningom bildade det kapital, som skulle ersätta sjelfva skatten. Emot det sednare förslaget, hvilket jag helst omfattar, emedan det lemnar Staten största fördel, kan emellertid med skäl anföras, att då det måste blifva tvungen aflösning, så blefve det svårare att ålägga jordegarna att betala skatten med högre belopp än det, hvartill den för närvarande utgår.

När nu efter nästa års slut grundskatterna varda omförda i penningar, och Statens inkomst deraf således med fullkomlig noggrannhet då kan beräknas, så vill det synas, som tiden vore inne, att taga i håll med denna fråga. Den kommer, efter min tanke, aldrig till en lycklig lösning på grund af enskilda motioner, och därför samt då frågan är af största betydelse har jag velat begagna det tillfälle, som föredragningen af detta Utlåtande erbjuder, för att få uttala den önskan att, så snart förhållandena det medgifva, Riksdagen måtte från Regeringen få förvänta nådig framställning i ämnet.

Herr von Koch: Det är förnämligast af det sista skäl, som den föregående talaren anförde, som jag begärt ordet, för att yttra några tankar i detta viktiga ämne. Jag må bekänna, att jag hyser den största afsky för all nivellering af de olika jordnaturerna i Sverige utan aflösning, och anser jag därför af stor vikt, att då en aflösning kommer till stånd, den, så vidt möjligt, må ske utan uppoffring från Statens sida. Jag vill ej nu inlåta mig på det af den föregående talaren antydda sätt för frågans lösning, men om man vill tänka på saken, så tror jag, att något sätt skall finnas, hvarpå en obligatorisk aflösning kan tillvägabringas. Men skall en sådan ske, anser jag af stor vikt att den skall ske snart. Jag måste nemligen bekänna, att jag hyste stora betänkligheter mot införandet af den nuvarande Re-

presentationen, emedan jordegarna hafva i sin makt att skicka flertalet af representanter till Riksdagen. Jag fruktar högeligen — det yttrade jag redan under den gamla tiden vid flera tillfällen — att den dag kan komma, då man kastar bort grundskatterna utan ersättning, och det är dock ett onus af 6,800,000 R:dr, hvilket sålunda skulle vältras från den ena medborgareklassen till den andra.

För öfrigt instämmer jag fullkomligt i det kardinalskäl, som Stats-Utskottet åberopat pag. 2 och som lyder sålunda:

“Dessutom kunde aflösningen ej blifva fullständig, innan frågan om indelningsverkets indragning blifvit löst, och under alla förhållanden borde grundskatternas omsättning i penningar, såsom en nödvändig förberedande åtgärd, bringas till verkställighet, innan aflösningen företages.“ Detta är ett skäl, hvilket hvar och en som tänker måste godkänna.

Deremot igenfinnas å Betänkandets tredje sida några, om jag så får kalla dem, små skälungar, emot hvilka jag vill protestera. I en fråga sådan som denna, hvilken egentligen är en framtidsfråga, der man en gång kommer att läsa föregående riksdagars förhandlingar, är det nemligen ej bra om sådana saker få kvarstå ovederlagda, som ej äro exakta. Sålunda säges det, bland annat: “Herr Bjerkander har, i anledning af hvad nästlidet är blifvit anfördt emot den obligatoriska aflösningen af grundskatterna, mycket riktigt erinrat, att emot antagandet af hans förslag borde i detta hänseende icke möta några betänkligheter, enär, enligt detta förslag, skatterna under aflösningen icke skulle blifva ett öre större än förut; men på samma gång detta erkännes, kan man ej undgå att finna, det hans förslag i sjelfva verket ej innebär någon aflösning, utan ett eftergifvande af de återstående grundskatterna, hvare, till följd af det beslut, som vid nästlidet års riksdag fattades rörande dessa skatters omsättning i penningar, en nedsättning af omkring 307,000 R:dr kommer att ega rum.“ Ja, detta är en af de satser, som äro aldrig farligast. Den innehåller en blandning af sannt och osannt. Den kan innehålla en sanning, och gör det ock, om man jemför hvad som skulle inflyta ett år då spanmålen vore dyr med ett annat då spanmålen vore billig. Så är den t. ex. sann, om man jemför hvad som inflöt under år 1868, då den stora missväxten egde rum, med hvad som efter förvandlingen inflyter. Men den är ej sann i allmänhet och ej sann på längden. Jag tror, att det belopp, som nu kommer att inflyta, är det högsta man i längden kunnat påräkna, ty ej kan man i allmänhet beräkna högre priser, än under åren 1834--1853. Under denna period inträffade en mängd svåra år, så minns jag särskildt, att hvetet en tid betingade ett pris af 40 R:dr för tunnan och att till och med ett exportförbud expedierades. Emellertid visar sig, att, om man till grund för förvandlingen lagt det yrkande, som i Andra Kammaren framställdes, och der endast föll med sex eller åtta rösters minoritet, så skulle det ej blifvit en skatteminskning, utan en skatteökning af 500,000 R:dr. Skatterna äro nemligen satta så högt genom det medelpris, som tagits, att t. ex. i Blekinge upptages en tunna råg till ett värde af 6 R:dr 50 öre; men jag hemställer, om ej de flesta af her-

rarne i år skulle varit glada, om de fått 13 eller 14 R:dr tunnan. Det är egentligen emot påståendet, att genom dessa skatters om-sättning i penningar en skatteminskning skulle egt rum, som jag ber att få nedlägga min protest. Och får jag i sådant afseende ytterligare åberopa hvad Kammarens protokoll innehåller, då saken af-jordes.

I afseende på det nu föredragna Betänkandet instämmer jag i det slut, hvartill Utskottet kommit.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 4 och 6 dennes bordslagda Betänkande N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående åtskilliga frågor rörande postväsendet, äfvensom af väckta motioner om dels ned-sättning i nu stadgade porto, dels upphäfvande af tidningsutgifvares skyldighet att förse tidning med stämpel m. m.

1:sta punkten.

Friherre af Ugglas: Uti denna punkt har Bevillnings-Utskot-tet afstyrkt Kongl. Maj:ts nådigaj Proposition i hvad den afser upphäfvande af frankeringstvånget. I anledning deraf anhåller jag att få yttra några ord och att till en början medde'la Kammaren en kortfattad historik öfver denna fråga. Af denna skall framgå, att det af Kongl. Maj:t nu ifrågasatta stadgandet i sjelfva ver-ke't icke innebär någon nyhet, utan endast afser att återföra för-hållandena till hvad de i viss mån voro ända till för några år sedan. Går man längre tillbaka i postförfattningarne, så finner man att i äldre tider gällde såsom regel, att ett bref fick betalas an-tingen vid inlemnandet å postanstalten eller vid uttagandet derifrån. Då gällde således i sjelfva verket frankeringsfriheten. Först genom instruktionen för postmästare af 1707 stadgades det ovilkorliga fran-keringstvånget och detta af den anledning att postmästarnes aflöning bestod uti portoafgifterna och man ansåg orätt att göra denna aflö-ning beroende på om ett bref betalades på det ena eller andra stäl-let. Sedan dess gällde frankeringstvånget ända till 1835, då fran-keringsfriheten medgafs för alla bref, som nedlades i diligensernas och ångfartygens brefådor. Det vill säga att man hade rättighet att der nedlägga obetalda bref, hvilka vid framkomsten fingo lösas af motta-garen. Under den tid detta var medgifvet visade sig ock, att det mycket begagnades, ty af de bref, som med ångbåtar och diligenser befordrades, var öfver en tredjedel icke betald och åtnjöt således frankeringsfrihet. Efter medelportots och frimärkenas införande åter-ställdes emellertid genom Kongl. brefvet den 17 Februari 1860 äfven för lådbref det före 1835 gällande allmänna frankeringstvånget, huf-vudsakligen för att derigenom vinna en beqvämare kontroll å porto-

afgifternas behöriga redovisande. Sedan 1860 har såsom regel gällt, att alla bref skola vid afsändningsorten betalas. Utiförslaget till ny poststadga har emellertid General-poststyrelsen föreslagit, att den frankeringsfrihet, som förut gällde för vissa bref, hädanefter skulle komma att införas för alla bref. Och såsom skäl för en sådan åtgärd har Poststyrelsen i främsta rummet framhållit den lättnad, som derigenom skulle beredas korrespondensen. Det förefaller, minst sagdt, hårdt, att om en person för tillfället ej är försedd med ett frimärke, eller i stand att skaffa sig ett sådant, det skall vara honom omöjligt att, äfven om en diligens eller ångbåt färdas förbi, ej kunna få afsända sitt bref dermed, under förhoppning att det skall vinna befordran. Detta anser General-poststyrelsen vara ett så stort band på korrespondensen, att det vore högst önskligt, om det kunde uppläjas.

Ser man på förhållandena i andra länder, så finner man af så väl Utskottets Betänkande som General-poststyrelsens förslag, att frankeringsfrihet eger rum i alla andra Europeiska länder, med undantag endast till någon del för Ryssland samt Spanien och Portugal. I Finland, der den blifvit införd på försök, har, enligt de underrättelser jag sett, hvarken poststyrelsen eller den korresponderande allmänheten uttalat någon önskan om en återgång till det gamla. Att äfven inom landet, oaktadt för närvarande såsom regel gäller ett ovilkorligt frankeringstväng, detta stadgande likväl ej alltid iakttages, synes deraf, att endast under de tvänne åren 1866 och 1867 tillsammans omkring 11,000 bref blifvit uppfångade, hvilka i anseende till bristande eller ofullständig frankering ej kunnat befordras; och såsom ytterligare bevis får jag meddela den uppgift, som jag i dag på morgonen erhållit, nemligen att under förra månaden endast å södra stambanan uppfångats omkring 75 bref, som ej kunnat lemnas till adressaterna, deraf 59 af den anledning, att de ej varit försedda med frimärken. Detta synes mig angifva, att ett verkligt behof af denna lättnad förefinnes.

Bevillnings-Utskottet har mot detta förslag anført, att det skulle komma att medföra många olägenheter, särdeles för personer som hade sitt hemvist långt ifrån en postanstalt. Jag medgifver, att det möjligen kan komma att medföra olägenhet för en eller annan. Men ej får man uppoffra en sak, som i sig sjelf är god och nyttig, derföre att en eller annan enskild person kunde komma att deraf få olägenhet. Vidare har Bevillnings-Utskottet ansett, att en oinskränkt frankeringsfrihet skulle inverka störande på brevexlingens säkerhet. Men erfarenheten från alla andra länder visar motsatsen. Vill man med säkerhet få ett bref befordradt, så frankerar man det ej, emedan postanstalten då har mera skäl att söka upp adressaten för att af honom uttaga portoafgiften. Således ligger just en garanti för att brefven riktigt framkomma deri, att man ej frankerar dem. Jag har ej heller, under de många samtal jag i denna angelägenhet haft med enskilda personer, kunnat få reda på några egentliga olägenheter af frankeringsfriheten. Jag har visserligen hört uppgifvas, att deraf skulle blifva en följd, att man blefve öfverhopad med bref, som man skulle blifva tvungen att lösa. Jag medgifver att det till en början in-

nan saken hunnit blifva reglerad, verkligen kunde hända, att friheten missbrukades på det sätt, att personer afskickade bref till andra, hvilka dessa onödigtvis komme att lösa. Men korrektivet ligger deri, att, om man blifvit narrad en gång, så löser man ej den andra, och då tror jag ej, att brefskrifvaren fortsätter.

Såsom ett ytterligare skäl har anförts, att man skulle blifva öfverhopad af så kallade tiggarebref som man blefve tvungen att lösa. De flesta af Herrarne hafva sannolikt fått sådana här i Stockholm, men om Herrarne deråt egnat någon uppmärksamhet, så tror jag, att Herrarne skulle funnit, att af 10 sådana åtminstone 9 varit försedda med dubbla lokalmärken, och detta af det enkla skäl att om en person söker hjälp hos en annan, så börjar han ej gerna med att göra denne förargad.

Jag erkänner således, att förslaget möjligen kan komma att medföra åtskilliga olägenheter; men å andra sidan finner jag det innebära en så stor lättnad för korrespondensen och vara så billigt och riktigt, att jag tror det förtjent af största uppmärksamhet. Att Rikets Ständer hyste en sådan åsigt synes deraf, att vid 1853 års riksdag, då fråga var om upphäfvande af frankeringsfriheten, afläto Ständerna till Kongl. Maj:t en skrifvelse, hvori de uttalade ej allenast den önskan, att den redan medgifna frankeringsfriheten måtte få fort fara, utan äfven den åsigt att det skulle innebära en betydlig lättnad, i fall det blefve möjligt, att man finge begagna sig af denna frihet för alla bref.

Åtskilliga andra fördelar skulle äfven komma att vinnas genom införande af frankeringsfriheten, t. ex. en verklig trygghet mot portoförsummning af postiljoner med flera, ty så länge man är tvungen att betala ett bref på förhand, är frestelsen stor att, om jag ej eger ett frimärke och således ej kan få ett bref befordradt, lemna det åt en postillon eller annan resande, för att få det befordradt. Och jag tror mig veta, att det på många ställen gått så till, att en person, som saknat ett frimärke, lemnat en postillon sitt bref jemte 12 öre, men att postillonen stoppat penningarne i fickan och antingen sönderrifvit brefvet eller ock själf framlemnat det. Genom införande af frankeringsfriheten skulle sådana missbruk försvinna. Deremot är jag öfvertygad, att den lättnad, som derigenom vunnas, skulle komma att medföra en väsendtlig tillökning i korrespondensen, ty eget nog är Sverige i närvarande ögonblick det land, der minsta antalet bref kommer på hvarje person. Och den årliga tillökningen i breffvens antal har varit mindre sedan 1860 än föregående år. Men jag kan ej se orsaken, hvarför korrespondensen skulle vara mindre hos oss än i Norge, för att ej tala om de stora länderna, der, till följd af andra förhållanden, breffvens antal måste vara större. Om man således väger fördelar och olägenheter mot hvarandra, tror jag, att man skall finna, att många och viktiga skäl tala för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag tror dock, att det är nödvändigt att, då man vill införa frankeringsfriheten, sätta portoafgiften något högre än reservanternas föreslagit. Kongl. Maj:t har föreslagit, att frankeringsafgifterna skulle bibehållas vid sitt nuvarande belopp, men portoafgifterna bestämmas

för enkelt bref 25 öre, för dubbelt bref till 35 öre och för tredubbelt till 45 öre. Reservanterna hafva föreslagit samma frankosatser, men endast en tillökning af 5 öre å nämnda belopp såsom portosats. Detta är för litet; ty jag tror ej det vara skäl att bereda denna lättnad för korrespondenterna, hvilken ovilkorligen kommer att för postanstalterna medföra ökad besvär, utan att derför upptaga en afgift, som någorlunda motsvarar detta ökade besvär. Jag tror, att den Proposition, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, och som öfverensstämmer med hvad som eger rum inom andra Europeiska länder, varit det viktigaste. För att förena meningarne vill jag dock gå in på någon nedsättning i Kongl. Maj:ts förslag och medgifva, att denna afgift må bestämmas till två tredjedels portosats eller 8 öre.

I sammanhang härmed ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att oaktadt Bevillnings-Utskottet bifallit Kongl. Maj:ts förslag om förändrad viktmoderation af frankosatserna, så hänger detta så tillsammans med frågan om frankeringsfriheten, att jag för min del är ytterst tveksam, huruvida jag bör tillstyrka bifall dertill, derest ej äfven frankeringsfriheten antages. Anledningen dertill är den, att genom de förändrade vigtsatserna, det vill säga förändring af nu gällande 11 satser till 3 satser, kommer en stor förlust att drabba postverket. Och jag har låtit upprätta en uträkning för att vinna säkerhet derom. Af denna framgår väl, att antalet enkla bref är så betydligt öfvervägande, att af 9,232,874 bref ej mindre än 8,772,000 voro enkla. Men detta oaktadt kommer den af Kongl. Maj:t föreslagna moderatien i vigtsatserna att medföra en förlust, som är beräknad till 80,000 R:dr. Jag ber få nämna, att denna uppgift grundar sig på förhållandena i sistlidne December månad, då till följd af julen åtskilliga tyngre bref befordrades, så att det är möjligt, att förlusten i sjelfva verket ej blefve så stor. Deraf finner man, att den lättnad, som korrespondensen genom Kongl. Maj:ts förslag skulle vinna, kommer att medföra förlust, och om ej denna ersättes genom ökad korrespondens, så kommer postverket att lida allt för mycket. Genom frankeringsfriheten kommer likväl korrespondensen sannolikt att ökas och till följd deraf äfven inkomsterna att stiga. Det är således endast under förutsättning af bifall till Kongl. Maj:ts förslag om frankeringsfriheten, som jag kan gå in på de förändrade viktbestämmelserna.

Under diskussionens lopp komma måhända några anmärkningar att framställas, som jag sedermera kan få tillfälle att bemöta. För närvarande inskränker jag mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, med den nedsättning i portosatsen jag här ofvan medgifvit.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den siste talaren upplyste, att vid ett föregående tillfälle frankeringsfriheten varit här i landet i viss mån tillämpad, nemligen i afseende å sådana bref som nedlades i ångbåts- och diligenslädor; och han har äfven uppgifvit, att af de bref, som på så sätt då befordrades, en tredjedel varit ofrankerade. Det skulle dock vara intressant att i sammanhang dermed få en utredning, hvarföre man öfvergifvit denna frankeringsfrihet. Efter mitt förmenande lärer detta väl härleddt sig från de olägenheter, som man

fann vara dermed förbundna. Det är nemligen ej nog, att man känner, att en tredjedel af brefven varit ofrankerade; det skulle äfven vara intressant att veta, huru många af dessa, som blifvit utlösta. Det är för Staten ej så ringa affär att transportera bref, som den icke får någon ersättning för. Hvad jag bestämdt erinrar mig är, att vid det af den siste talaren omnämnda tillfälle General-poststyrelsen uppträdde med ett bestämt afstyrkande af denna förändring, anförande att densamma skulle för Postverket medföra betydliga olägenheter.

Det har vidare sagts, att det skulle vara hårdt att icke medgifva frankeringsfriheten äfven för inrikes brevexling. Jag kan likväl ej inse det hårda deri; snarare är det hårdt, att en person, som får ett bref sig tillskickadt, från hvem helst det vara må, skall tvingas att betala det icke endast med vanligt porto, utan med fördubbladt porto. Det är nemligen ur emottagarens och icke ur brefskrifvarens ficka, som penningarne skulle tagas. Jag tror deremot, att man i allmänhet bör hylla den grundsatsen, att den som vill begagna en fördel, skall äfven bekosta densamma och icke låta andra betala för sig.

Man har jemväl sagt, att denna frihet ej skulle medföra några olägenheter och såsom skäl därför anført, att den som öfverhopades af så kallade tiggarebref och *en* gång blifvit narrad att lösa ett sådant ofrankeradt bref, han skulle ej lösa nästa gång. Ja, om han kunde läsa innehållet utan att öppna brevet, så är detta klart; men det är icke sagdt, att han har en sådan siareförmåga. Jag medgifver, att på utskriften af de bref, som kringbäras här i Stockholm, kan man ofta ana innehållet och derföre akta sig för dem; men så är ej förhållandet med alla bref som afsändas.

Vidare har blifvit anfördt, att det skulle vara ändamålsenligt, om frankeringstväanget borttoges, derföre att det eljest skulle vara möjligt, att en person, som ej hade försett sig med frimärken utan lemnat brevet till postiljonen, riskerade, att denne skulle behålla penningarne och förstöra brevet. Men skall man behöfva vidtaga en särskild lagstiftning, derföre att en och annan möjligen ej har tillräcklig omtanke, då får jag säga, att det ej finnes någon gräns; och när det hvarken ligger något stort kapital i frimärkena och ej eller är förenadt med någon svårighet att förse sig med sådana, så torde det vara föga angeläget att ändra lagarne för att bereda lättjan och oettertänksamheten fördelar. Jag tror derföre, att fördelarne ej skulle blifva så stora, att icke möjligen olägenheterna skulle blifva större. Man har väl sagt, att införande af frankeringsfriheten skulle vara en trygghet mot postförsnillning; men jag kan sannerligen ej förstå detta. Jag tycker deremot, att det skall vara mycket svårare att hålla reda på lösen för dessa ofrankerade bref, än att utöfva en kontroll, som endast består i att tillse, att brefven äro försedda med frimärken; Uti förra fallet måste ju kontrollen utöfvas på två ställen, både afsändnings- och ankomstorten, i stället för att det nu sker på ett ställe, och tror jag derföre att någon större trygghet af denna frihet i ke skulle uppstå. Nu kan man väl säga, att å de postkontor, derifrån brefven afgå, kunde sortering ske af de ofrankerade brefven, hvarigenom man skulle hafva vederbörlig kontroll; men detta vore ju ett återupplifvande af postkartorna, som man visst ej önskar;

och jag tror att deraf äfven skulle uppstå behovet af en ökad personal. Här har blifvit upplyst, att vid postkontoret i London finnes en personal af circa 4,000 personer. Visst är detta en stor postanstalt; men så är det också en stor personal. Det är allt för sannolikt, att om denna allmänna frankeringsfrihet bifalles, så kommer det också att behövas en betydligt ökad postservis. Jag vet, att de ofrankerade bref, som nu afskickas till utlandet, förorsaka ej så litet besvär, och att rätt ofta tvister uppstått emellan postkontoret i Stockholm och postkontor utrikes. Om någon kontroll nemligen skall kunna utöfvas, så att ej något underslef begås, så måste den vara dubbel; men huru vill man åstadkomma detta på ångbåtar och diligenser? Jag tror emellertid ej, att det är något verkligt behof för den inrikes korrespondensen, att den nu ifrågasatta förändringen vidtages, och jag kan ej heller dertill finna anledningen deraf, att det skulle vara det minsta antalet bref på person här i Sverige i förhållande till andra länder. Vi hafva nemligen åtskilliga andra utvägar, som kanske ej så flitigt begagnas i andra med vårt land jemförliga länder. Jag tror t. ex. att vårt telegrafväsende är mera utveckladt och anlitat än t. ex. i Norge. Man bör taga alla dylika förhållanden i beräkning, innan man faller något bestämdt domslut i detta afseende.

För min del yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Meijer, Edvard: Jag har begärt ordet, för att tillkännagifva, att jag varit förhindrad att närvara i Utskottet, då ifrågasvarande Betänkande justerades, och att jag följaktligen ej finnes antecknad bland reservanternas antal, ehuru jag biträdde den åsigt, som var för frankeringstvångets borttagande.

De skäl, som inom Utskottet anfördes och gjorde sig gällande mot Kongl. Maj:ts Proposition, i hvad den afser upphäfvande af frankeringstvånget för inrikes bref, voro verkligen sådana, att jag ingalunda kunde godkänna dem. Så anfördes, att en del landtmän befärade, att de då ej skulle få sina bref sig tillställda; och man framkastade till och med, att en person, som kom till postluckan för att få sitt bref, möjligen ej hade 25 öre att lösa det med. Dessa med flera dylika skäl, hvilka jag, som sagdt, för min del icke kan godkänna, anfördes för frankeringstvångets bibehållande; hvaremot jag anser, att det skulle vara af ofantligt gagn för korrespondensen, om detta tvång borttoges, och jag vet ej, hvarföre Sverige skall vara det enda land, med undantag af Ryssland, Portugal och Spanien, der frankeringsfrihet ej finnes.

Hvad angår de af den siste värde talaren framställda anmärkningar mot den ifrågasatta förändringen, så vill jag ej i detalj inlåta mig på att besvara dem, då andra talare säkert bättre än jag skola göra det, utan vill jag endast fästa mig vid en anmärkning af mera vikt, nemligen att införande af frankeringsfriheten skulle medföra behof af ökad antal posttjenstemän. Jag vill icke tro, att detta skulle blifva nödvändigt, ehuru jag naturligtvis ej är fullt kompetent att bedöma den saken; men jag har trott mig finna, att, om ett annat Kongl. Maj:ts förslag att inskränka de nuvarande 11 olika portosat-

serna för inrikes bref till endast 3 sådana blefve antaget, så skulle derigenom göromålen på postkontoren ej så litet komma att underlättas och denna lättnad uppväga det ökade besväret med de ofranckerade brefven. Jag inskränker mig till att instämma med reservanterna, endast med den ändring att. om det skulle vara skäl att den lösen utöfver sjelfva portosatserna, som emottagare af ofranckeradt bref bör erlägga, bestämmes till 8 öre. såsom Herr Statsrådet, Friherre af Ugglas här föreslagit, i stället för 6 öre. så skall jag för min del icke hafva något deremot.

Herr Bennich: Emot Bevillnings-Utskottets förslag i denna punkt har jag anmält min reservation, i hvilken jag hemställt. att Riksdagen måtte på de i Kongl. Maj:ts Proposition utvecklade skäl bifalla frankeringsfriheten äfven för inrikes brevväxling, men derjemte stadga en uniform lösen af 6 öre utöfver sjelfva portosatserna, som emottagare af ofranckeradt bref skulle erlägga. Jag har ej egentligen något att tillägga till de redan anförda skälen; men då meningarne synas kunna lättare förena sig, i händelse denna lösen, som jag trott böra bestämmas till 6 öre. höjdes till 8 öre, så får jag förklara, att jag för min del gerna biträder en sådan förändring.

Grefve Mörner: Till mitt förra yttrande ber jag att få lägga några ord. Jag vill nemligen fästa uppmärksamheten på, huru denna frankeringsfrihets beviljande kommer att slå sig ut på landet. För den som är bosatt i stad är det möjligt att få brefvet till sig, och då kan han bedöma, om han vill lösa detsamma eller ej; men på landsbygden, huru skulle det der gå med de ofranckerade brefven. Först och främst lära de väl ej få skickas ut från postkontoret, innan lösen är betald, och om man skulle få underrättelse, att man hade 5, 6 eller 7 bref ofranckerade på posten, så kan man icke veta, hvilka man skall lösa eller ej. Då dessutom på många orter är brukligt, att hela socknens bref befordras i en väska, som ofta tillhör någon större egendom, så skulle folket icke erhålla sina bref, om de vore ofranckerade, eller skulle möjligen egaren till postväskan skicka ikring bud till dessa personer och underrätta dem, att de hade bref på posten. Jag tror därför att detta förslag alldeles icke är lämpadt för våra förhållanden. åtminstone ej på landet, utan skulle endast medföra både långsamhet och ökade kostnader, och jag vet ej, hvarföre landsbygden skulle i detta afseende behöfva uppoffra sig för städerna.

Friherre af Ugglas: Det låter sig ofantligt lätt göra att konstruera svårigheter; och jag vill erkänna, att det kan finnas en och annan olägenhet vid införande af denna allmänna frankeringsfrihet; men jag ber att få hemställa till Grefve Mörner, hvarföre detta skulle vara svårare här än i andra länder. Jag vill ej tala om Frankrike. England och Tyskland; men hvarföre skulle detta vara förenadt med större olägenheter här än i Norge och Finland. Jag tror, att alla dessa olägenheter komma att i sjelfva verket faila undan i praktiken. Den enda anmärkning af någon vigt, som Grefve Mörner framställde, rörde den frågan, huruvida icke faran af portoförnimmelning skulle ge-

nom förslaget antagande ökas. I det afseendet ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att under åren 1835—1860, då frankeringsfriheten hos oss var gällande för bref, som skickades med ångbåtar eller diligenser, något underslef eller missbruk till följd af denna frihet icke afhördes, äfvensom att faran för portoförnillning är mindre nu än då, emedan man å de flesta postkontor erhållit ett ökad antal tjänstemän, hvarigenom kontrollen naturligen blifvit starkare. Härförutom får jag fästa uppmärksamheten på, att General-poststyrelsen, som i sitt utlåtande ej förbisett möjligheten af de olägenheter som Grefve Mörner antydt, förklarar, att den erforderliga kontrollen skulle kunna vinnas derigenom att, på samma sätt som i Frankrike sker, å de ofrankerade brefven, innan de utlemnades, anbringades särskilda frimärken.

Såsom ytterligare stöd för frankeringstvängets borttagande, må jag anföra, att i England, der frankeringsfriheten i långliga tider varit tillämpad, upphäfdes den för några år sedan; men det räckte ej länge innan densamma åter infördes. Detta bevisar, att sedan denna frihet en gång blifvit införd, så uppstå deraf så stora fördelar, att man ej vill afsäga sig desamma.

Jag vågar fortfarande anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition om upphörande af frankeringstvänget.

Herr Nordström:

Herr Ekenman: De skäl för frankeringstvängets upphäfvande, som innehållas i Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, grundad i General-poststyrelsens underdåniga skrifvelse, synas mig så talande, att jag, vid öfvervägande jemväl af hvad Herr Finansministern på detta rum i ämnet nu anført, anser mig böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, dock med den förändring i afseende å portotillägget, som af åtskilliga reservanter blifvit påyrkad, nemligen att detta skulle blifva absolut och ej relativt. Önskligast vore väl, att någon tilläggsafgift ej komme i fråga, men då skulle regeln blifva, att bref sändes ofrankerade, hvilket åter skulle i många afseenden vara ofördelaktigt. Nu åter håller jag före, att frankeringsfriheten blott undantagsvis skulle komma att begagnas, samt att regeln fortfarande blifve den, att brefven afsändes frankerade. Fördelen af att kunna afsända bref ofrankerade är dock uppenbar, synnerligast på landsbygden, der man icke alltid har tillfälle att förskaffa sig frimärken. Men äfven i Stockholm kan det blifva till korrespondens stora gagn. Så t. ex. torde ganska ofta inträffa, att den, som om aftonen efter snälltågets ankomst mottagit ett bref, önskar att besvara det med snälltåget påföljande morgon, men att han, som får brefvet färdigt först sent på aftonen, då ej försäljningslokalerna äro öppna, i saknad af frimärke, nödgas uppskjuta besvarandet till följande dag.

Man har erinrat, att det vore att befara försnillning; men då någon anmärkningsvärd försnillning icke förekommit under de år frankeringsfrihet här varit medgifven, det vill säga 1835—1860, synes mig anledning icke vara att befara någon större försnillning för framtiden och, om man ej har redliga postförvaltare, lärer för öfrigt någon

garanti mot försnillning icke förefinnas äfven under närvarande förhållanden, då man ju kan befara, att frimärken möjligen skulle kunna tagas bort från bref å postanstalterna. Jag tror, att den utredning, frågan fått, är tillfredsställande, och yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts Proposition med förut omnämnda förändring.

Herr Storckenfeldt: För min del instämmer jag med Herr Benich och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, med den förändring att portotillägget måtte bestämmas till åtta öre.

Grefve Mörner: Jag vill ogera ytterligare besvära Kammaren, men då frågan är af icke ringa betydighet, torde det tillåtas mig att ännu en gång yttra några ord.

Man har omnämnt, att frankeringsfrihet redan en gång hos oss varit medgifven, men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att det var innan tillkomsten af frimärken. Att postverket då måste låta en del bref gå obetalda, var helt naturligt, då man ju icke kunde i breflådorna på ångbåtar och diligenser inlägga de slantar, som skulle erläggas för befordringen. Men sedan frimärken blifvit införda förefinnes icke längre den anledningen till frankeringsfrihet.

En talare från Jönköpings län förmenade, att frankeringsfriheten blott undantagsvis skulle begagnas; men i så fall synes det mig öfverflödigt att vidtaga en förändring, hvarigenom på andras bekostnad oeffertänksamheten och lättjan skulle uppmuntras.

Det har vidare blifvit anmärkt, att frankeringsfrihet här i landet icke skulle medföra större svårighet än t. ex. i Tyskland och Frankrike. Då har man verkligen gjort sig bra illa underrättad om förhållandet i dessa länder, der befolkningen är ojemförligt mycket tätare och i nästan hvarje by finnes inrättad en postanstalt. Här i landet har visserligen på sednare tider uppstått en mängd poststationer, men såväl härutinnan som med afseende å befolkningens täthet förefinnes en ganska stor olikhet med utlandet. Jag tror också, att den, som har ett angeläget bref att afsända, icke vågar skicka det ofrankeradt, af fruktan att det då kunde komma att blifva olöst; och äro brefven icke angelägna, då kan gerna den, som skrifver dem, bekosta portot.

För att införa kontroll skulle ett särskildt slags frimärken åsättas de ofrankerade brefven. Detta lärer väl emellertid icke aflöpa utan kostnader, och dessa skulle kanhända äta upp större delen af inkomsten på tilläggsafgiften.

Den försnillning, man för närvarande skulle kunna befara, derigenom att frimärkena skiljdes från brefven, torde vara ganska diminutiv, då det lärer fordras en stor skicklighet för att kunna lossa frimärkena från brefven på sådant sätt, att det icke skulle märkas, och den, som befarar något dylikt, borde sannerligen häpna öfver hvad som kunde komma att ske, i händelse den föreslagna friheten medgäfves.

Jag vidblifver mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Brun: Ehuru jag tror, att den af Kongl. Maj:t föreslagna

frankeringsfrihet i många fall skulle kunna blifva gagnelig, måste jag dock förena mig med de talare, som yrkat bifall till Utskottets hemställan. Redan nu öfversvämmas man af ofrankerade bref från utlandet, och i händelse Kongl. Maj:ts förslag bifölles, torde man ega grundade anledningar befara, att förhållandet blefve detsamma med inländska bref. Då man icke känner brefvens innehåll, kan man icke undandraga sig att lösa dem, och derigenom förorsakas icke obetydliga utgifter. Jemförelsen med andra länder blifver naturligtvis haltande, då man tager i betraktande vårt glest befolkade land, och hvad särskildt angår landsbygden, tror jag förändringen skulle kunna medföra åtskilliga olägenheter. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Fördelarne af den föreslagna förändringen hafva blifvit temligen fullständigt framhållna och ligga dessutom i öppen dag. Frågan vänder sig derföre hufvudsakligen derom, huruvida de olägenheter, man kan befara, äro så stora, att man för deras skull måste uppoffra fördelarne. Åtskilliga anmärkningar hafva blifvit framställda och synas mig hafva blifvit vederlagda, utom en enda som jag derföre tillåter mig med några ord beröra.

En ledamot af Bevillnings-Utskottet har omförmålt, att förnästa skälet, hvarföre Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag i denna del, varit det, att landtbefolkningen fruktade att icke få sina bref; och en sednare talare har dervid tillagt, att landet icke borde uppoffras för städerna. Fullt instämmande häri, måste jag erinra, att landsbygden skulle tillskyndas en stor fördel af förändringen. Landtboen är nemligen den, som har svårast att förskaffa sig frimärken; — postkärror och diligenser passera alldeles i hans närhet, utan att han kan begagna sig af postbefördringen, då han saknar det nödiga frimärket. Postverket är i allt fall en institution, som hufvudsakligast bör afse det större affärlifvet. Den, som afsänder ett bref till en person på landet, måste på förhand göra sig underrättad om hans adress och utväg att erhålla brefvet, således äfven om han är i tillfälle att erhålla ett sådant ofrankeradt. Den olägenhet, som i detta hänseende kunde komma att uppstå, förefinnes ju redan i afseende å den utländska korrespondensen, och vår allmoge har till följd af utvandringarne en ganska stor utländsk korrespondens, utan att man derföre får höra någon klagan öfver svårighet att erhålla brefven. I viss mån finnes jenival nu vid den inländska brevexlingen frankeringsfrihet, i ty att, då brefvet väger flera portosatser, detsamma befordras, äfven om detsamma icke är försedt med frimärke motsvarande hela vigten, i hvilken händelse brefemottagaren får betala det felande portot.

Man har anmärkt, att det vore obilligt, att brefemottagaren skulle kunna få lösa brefvet och dervid skulle erlagga en högre afgift än vanliga portosatsen. Härvid torde likväl böra ihågkommas, att brefvet lika väl kunde afse emottagarens förmän som afsändarens, och att således billigheten kan kräfva, att just emottagaren skall vidkännas kostnaden för brefförsändelsen. Tilläggsafgiften af-

ser endast att ersätta postverkets ökade besvär med brefvets utlemnande.

En talare har anmärkt, att den, som vore verkligt angelägen att hans bref komme fram, icke skulle våga afsända det ofrånkeradt. Detta strider deremot emot den erfarenhet man inhemtat under vistandet i utlandet, då man tyckt sig finna, att säkraste sättet, att ordentligt bekomma brefvet, är att låta det gå ofrånkeradt, emedan det då ligger mera i postverkets intresse, att brefvet skall ordentligt komma fram, på det postverket må få sin lösen.

Farhågan att de särskilda postmärkena, som kunde erfordras för kontrollen å ofrånkerade bref skulle "äta upp" behållningen, tror jag icke har något skäl för sig, då kostnaden för de hittills begagnade frimärkena visat sig icke öfver höfvan tynga Postverket.

Jag instämmer vördsamt med de Herrar, som reserverat sig mot Utskottets hemställan.

Friherre Raab, Adam: Jag är förekommen af Herr von Gegerfelt och instämmer med honom.

Friherre Nordenfalk:

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, och dels att Kammaren, med afslag derå, måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning om frankeringstvängets upphäfvande, dock med den förändring att en enda tilläggsafgift af 8 öre bestämdes att utom sjelfva portot erläggas vid lösen af ofrånkeradt bref.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning med ofvansagda förändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller 1:sta punkten af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 11, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna punkt och bifaller Kongl. Maj:ts förslag om frankeringstvängets upphäfvande, dock med den förändring att en enda tilläggsafgift af 8 öre bestämmes för ofrånkeradt bref.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33;
Nej — 62.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Herr Rydqvist: Då jag icke kan finna af hvad anledning ersättning för förkommet rekommenderadt bref utan angifvet värde borde utgå med det fixa beloppet 50 R:dr, anser jag mig böra yrka afslag på förevarande punkt. Många hafva för sed att rekommendera bref, innehållande 10 R:dr och deröfver. Om nu ett rekommenderadt bref, som innesluter allenast 10 å 12 R:dr, förkommit, skulle afsändaren erhålla en obehörig fördel, om han i ersättning skulle bekomma 50 R:dr. Jag kan för min del icke gilla den grundsats, som sålunda blifvit uttalad.

Herr Bennich: Den princip, som ligger till grund för förevarande förslag, är helt enkelt den, att, då Postverket emot särskild afgift åtagit sig att ansvara för att ett bref skall komma fram, bör afsändaren, i händelse brefvet förkommer, vara fritagen från det besvär och den omgång och kostnad, som för honom skulle uppstå, derest han skulle med ed inför domstol styrka värdet af det förkomna brefvet. Heldre än att utsätta afsändaren för detta obehag, bör Postverket åtaga sig, att, oberoende af brefvets värde, utgifva en viss ersättning. Hittills har ersättningen utgått med högst 150 R:dr, men detta har man ansett vara väl högt, och man har därför trott, att ersättningen lämpligare kunde bestämmas till 50 R:dr; och genom undanrödjande af obehaget för afsändaren att styrka förkommet brefs värde, trodde man sig kunna framkalla ett flitigare användande af tillfället att rekommendera bref, hvilket åter måste lända till förmån för så väl allmänheten som Postverket. Fördelarne af förslaget syntes Utskottet så stora, att någon tveksamhet i detta hänseende icke förefanns; och hoppas jag jemväl, att Utskottets förslag måtte af Kamraren bifallas.

Friherre af Ugglas: Instämmande med Herr Bennich, ber jag alienast att få upplysa, att samma grundsats, som nu af Bevillnings-Utskottet omfattats, gjort sig gällande i alla andra länder. Så t. ex. ersättas förkomna rekommenderade bref utan angifvet värde, i Norge med 5 Specier, i Danmark med 10 Riksbanksdaler, i Tyskland med 14 Thaler och i Frankrike och Belgien med 50 Francs, och samma grundsats tillämpas redan i Sverige för dylika bref till åtskilliga främmande länder.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och

Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

5:te—9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr von Koch: Jag vill visserligen icke för närvarande yrka bifall till Herr Hiertas motion, synnerligast som, enligt hvad jag erfarit, endast några få röster inom Bevillnings-Utskottet biträdt densamma, och man dessutom får vara tacksam för de beslut i afseende å postväsendet, som i öfrigt blifvit fattade; men jag vill vid detta tillfälle uttala min förhoppning, att man snart skall komma till insigt om vigten af hvad Generalpostdirektören i förevarande hänseende föreslagit.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och punkten bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Memorial N:o 12, i anledning af återremiss å viss del af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående villkoren för bränvins tillverkning och försäljning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 43, i anledning af väckta motioner åsyftande ändringar i gällande strafflag.

1:sta punkten.

Herr Hasselrot: Då den föreliggande frågan berör ett ämne, hvarmed jag under föregående riksdagsperioder mycket sysselsatt mig, ber jag att derom få yttra mig.

Till en början måste jag beklaga, att Betänkandet i denna viktiga fråga inkommit så seut och så nära Riksdagens slut, att någon möjlighet knappt finnes att få den utredd och att uppnå något resultat. Man kunde vara frestad att tro, att sådant skett med afsigt. Lag-Utskottet har öfver lagarbetet i vårt land och strafflagens tillkomst uppdragit en historik, som har det felet, att den icke är fullständig. Man synes hafva glömt det sega och ihärdiga motstånd lagförslaget rönt, hvilket vållat ej mindre dess sena antagande än äfven de brister, hvaraf det lider. Jag vill något påminna härom.

Vid 1844 års riksdag framlade Kongl. Maj:t i aflätn Proposition Lagkomitéens af Lagberedningen då reviderade förslag till strafflag till Rikets Ständers antagande. Ständerna medhunno då ej att

granska hela förslaget, men godkände dess hufvudgrunder, hvilka inefattades i de 6 första kapitlen. Riksdagen derpå, 1847—1848, skulle den speciela granskningen företagas och förslaget gick då igenom i Lag-Utskottet, hvars pluralitet äfven framlade förslaget till Rikets Ständers antagande. I Utskottet hade emellertid inkommit ett nytt element, som på lagarbetet i vårt land sedan dess utöfvat det största inflytande. En ledamot af Rikets första Stånd fann förslaget, såsom till sina hufvudsakligaste grunder helt och hållet afvikande från den äldre lagstiftningen, sakna den öfverensstämmelse med de hos folket rådande rättsbegrepp, som lagstiftaren i första hand borde eftersträfvat, att hela förslaget i hans tanke var odugligt och oantagligt. Han reserverade sig ock emot hela lagförslaget, med den följd att detsamma förkastades af de två första Stånden, Ridderskapet och Adeln samt Presteståndet; hvadan detsamma förföll. Lagförslaget låg sedan dött till 1854 års riksdag, då en ledamot af Borgareståndet vågade väcka det till lif. Så motbjudande det än var att sönderrycka det helgjutna förslaget, syntes dock ingen annan utväg återstå än att få det delvis antaget, och har förslaget således, för att få spö- och risstraffen samt den uppenbara kyrkoplikten afskaffade, att 23 kapitlet i lagförslaget om stöld och snatteri måtte utbrytas och såsom särskild lag antagas. Denna motion behandlades då i Lag-Utskottet, men mötte der, från det håll jag antydde, ett starkt motstånd, och det blef endast möjligt att få lagförslaget antaget, derigenom att man i den nya lagen om tjufnadsbrotten sammanförde två hvarandra motstridande principer, den gamla och den nya, eller den gamla straffskalan och latitudsystemet. Så skulle en tjuf dels böta tre gånger det stulnas värde och deis enligt latitudsystemet efter domarens pröfning undergå straffarbete på längre eller kortare tid. På denna orimlighet och på en betydlig förhöjning i straffbestämmelserna måste man ingå för att komma ifrån spö- och risstraffen samt den uppenbara kyrkoplikten. Riksdagen derpå väckte samma motionär förslag om antagande till lag af 25 Kapitlet i strafflagen om bedrägeri och förfalskning och vid samma riksdag inkom äfven Kongl. Maj:t med förslag i enahanda syfte; och på detta sätt blef äfven denna del af lagförslaget antaget, ehuru mindre stympadt än den först utbrutna delen. Näst derefter följande riksdag inkom Kongl. Maj:t med förslag om antagande till lag af ett nytt kapitel i strafflagen eller det 17:de om mord och dråp samt annan misshandel, hvilket äfven antogs till lag, och sedan de hufvudsakligaste delarne af lagförslaget sålunda blifvit delvis antagna, framlades vid 1863 års riksdag af Kongl. Maj:t ett kodifieradt förslag af hela strafflagen, hvilket då godkändes; och hafva vi på detta sätt äntligen fått strafflagen i sin helhet antagen.

Jag har velat nämna detta, för att ådagalägga att lagreformen i vårt land blifvit genomförd icke till följd af sympatier och ett välvilligt medarbete från det håll jag antydde, utan i trots af ett starkt och ihärdigt motstånd. Detta har ock haft till följd, att lagförslaget icke kom helgjutet fram, utan blef, lappvis antaget, behäftadt med många brister.

På helt annat sätt gick man till väga i Norge. Ett lagförslag,

som här i Stockholm utarbetades, hufvudsakligen af Svenske män, ledamöterna i vår Lagkomité nämligen Stenius och Richert, framlades vid Norska Stortinget och blef genast i sin helhet ostympadt antaget och är nu dess strafflag, utgifven den 20 Augusti 1842 och således två år innan lagförslaget hos oss framlades till antagande. Vårt lagförslag, som påbörjades före 1815 och som första gången från trycket utkom 1829 och sednast i egenskap af Lagberedningens förslag år 1844, blef ej lag förr än 1864, och således ett halft sekel efter det arbetet påbörjades och 20 år sedan det blef färdigt. Då man nu besinnar, att i Lagberedningens arbete deltog samme man, som var själen i Lagkomitéen eller Richert, var det klart att de båda förslagen, Lagkomitéens och Lagberedningens, skulle blifva hvarandra mycket lika; och enär i våra dagar, då allt går med jernvägsfart, begreppen och åsigtorna fort utveckla sig, är det klart, att straff, som funnos lämpliga för 50 och 20 år sedan, ej äro det i dag. Dertill kommer att, då den nya lagen med sina frihetsstraff skulle efterträda en lag, enligt hvilken man vid pålar hudflängde menniskor lefvande och sedan spottade på dem i Guds hus, man ej kunde begära någon mildhet i straffen. De hade då ej blifvit antagna. Nu lefva vi dock i en annan tid, som för Richert redan dagats ett halft sekel förut. Man har nu börjat inse, att den som brutit emot samhällets lagar, mera är att betrakta som en olycklig like, hvilken bör upprättas, än som ett förkastligt afskum af menskligheten, som ej kan hårdt nog straffas. *Man har med ett ord funnit, att mensklighet och människokärlek äfven böra ingå i straffen.* Man har ock gjort en annan erfarenhet. Man har funnit att frihetsstraffen och cellfängelse isynnerhet har en mycket intensiv och kraftig verkan till en viss tid, men att detta straff, för långt utsträckt, förslöar och förslappar menniskan till både kropp och själ. Till följd häraf har man ock i sednare tiders strafflagar betydligt nedsatt frihetsstraffen, förkortat dem, men gjort dem mera intensiva.

Äfven i Norge har man funnit 1842 års strafflag för hård och frihetsstraffen för långa, och genom loven den 20 Juni 1866 äro straffen för tjufnadsbrott betydligt nedsatta.

För att visa att vår strafflag är betydligt strängare än våra grannländers, Danmarks och Norges, har jag uppgjort en tablå öfver straffen för enkel stöld och deruti upptagit minimibeloppen. Deraf visar sig:

att enkel stöld enligt Svenska strafflagen straffas med minst 2 månaders straffängelse (Lagberedningen hade föreslagit 30 dagar) enligt Norska med fängelse i minst 2 dagar (fängelset består af 3 slag: enkelt fängelse, fängelse vid fängkost och fängelse vid vatten och bröd); och enligt Danska lagen med fängelse vid vatten och bröd i 15 dagar;

att i Sverige straffet för andra resan stöld (från 2 till 6 månader för första resan) *skall ökas* med högst 2 år (Lagberedningen hade minst 6 månader), då detta brott i Norge får försonas med 2 dagars fängelse eller med samma straff som för första resan och i Danmark med 15 dagars fängelse vid vatten och bröd;

att tredje resan stöld i Sverige straffas med minst 2 år och 2

månader (Lagberedningen hade föreslagit 2 år), då den, som i Norge begår stöld tredje gången *eller oftare*, kan straffas med endast 6 månaders straffarbete, och då tredje resan stöld i Danmark är belagd med 8 månaders förbättringsarbete, samt att i Sverige den som föröfvar stöld fjerde gången eller oftare skall dömas minst till 6 års straffarbete (Lagberedningen hade föreslagit 4 år), då samma förbrytelse i Norge kan försonas med 6 månaders straffarbete och i Danmark med 1 års straffarbete. Häraf inser man, att vår strafflag är hårdare än Lagberedningen för 20 år sedan föreslagit och långt hårdare än Norges och Danmarks nu gällande strafflagar; hvaraf åter följer, att en förkortning i frihetsstraffen särdeles för tjufnadsbrott är af behovet påkallad.

Hvad åter latitudsystemet angår, kan detsamma icke hafva någon varmare försvarare än mig. Det finnes ej i hela skapelsen ett grässtrå det andra likt, än mindre en människa som fullkomligt liknar den andra och ännu mindre finnes två handlingar hvarandra fullt lika. Deraf följer således, att det är omöjligt att, med bibehållande af rättvisa och med möjlighet för domaren att lämpa straff efter brott, i en strafflag uppdraga en för alla möjliga fall förut bestämd straffskala. En latitud vid straffmätningar måste finnas och den ganska stor. Isynnerhet bör minimum i straffbestämmelserna sättas lågt. Detta oaktadt tror jag, att nödiga begränsningar både kunna och böra ske för straffmätningen. Så kunde för tjufnadsbrott bestämmas, att den som stjälar i råtter nöd, borde straffas lindrigare än den som stjälar utan ett sådant behof o. s. v.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra får jag vördsamt föreslå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville för sin del besluta, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till sådana förändringar i strafflagen den 16 Februari 1864, att straffen, der så erfordras, skäligen nedsättas, och att vid straffmätningen latituden mera begränsas.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 6 eftermiddagen.

Herr von Koch: Till en början vill jag anmärka, att den återblick på utvecklingen af vår brottmålslagstiftning, som börjar på andra och slutar på tredje sidan af Utskottets Utlatande, förefaller mig såsom ett äreminne, skrifvet öfver de sista riksdagarnes Lag-Utskotts spiritus rektor, och att denna återblick förefaller mig "historisk", såvidt nemligen detta ord tages i samma bemärkelse, som det ofta användes af en snillrik författare på 1830 och 1840-talen. Det har ock redan af en talare blifvit anmärkt, att de lagförbättringar, föregående Lag-Utskott vilja räkna sig till förtjenst, tillkommit i trots af samma Utskotts obenägenhet för dem. Så är den nya strafflagen hufvudsakligen byggd på det förslag, som utarbetades af Richert, Zenius och Staaff, af hvilka dock Zenius företrädesvis lade hand vid kriminalagen, och det var måhända en clycka, att det icke blef mera allmänt bekant, att Zenius var författare till den. I så fall hade möjligen motviljan mot Richert för det af honom afgifna förslaget till representationens ombildning och för det han tillstyrkt den lika arfsrätten.

rätten, icke motverkat antagandet af åtminstone denna del af förslaget. Detta fruktar jag var hufvudsakliga anledningen till att, ehuru ett af Svenske män utarbetadt förslag till strafflag blef antaget såsom grund för Norges nya strafflag redan år 1842, det icke förrän långt sednare hann vinna erkännande inom vårt eget land, och vi först 1864 fingo en ny strafflag. Förslaget blef nemligen 30 år gammalt, förr än det här antogs och deri ligger orsaken, hvarföre den nya strafflagen är i behof af förbättringar redan 6 år efter sedan den blef gällande. Hvad den i Lag-Utskottets Betänkande förekommande historiken beträffar, bjuder mig en viss pietet mot personer, under hvilka jag haft den lyckan och äran att tjena, att göra ännu en anmärkning. Der står på sidan 2 af Betänkandet: "under den derpå följande tiden intill statshvälfningen 1809 synes lagstiftningen ej hafva varit föremål för någon större uppmärksamhet". Det förundrar mig verkligen, att sådant kan få inflyta i Lag-Utskottets Betänkande, ty jag vill påminna om, att under denna period funnos bland de Svenska juristerna män sådana som Calonius, Blom, Poppius, Hamilton och vi få framför allt icke glömma Exellensen Gyllenberg. Bland dessa män var det tvänne, som utarbetade 1807 års Kongl. förklaring, och huru värdefull den är, lärer väl ingen jurist kunna förglömma. Likaledes utkommo under den perioden den viktiga förordningen af den 14 Juni 1800 och Kongl. förklaringen af den 14 Maj 1805, båda af ganska stort värde. Jag tror således, att perioden 1800—1809 mycket väl kan jämföras med den, vi under de sednaste fyra åren upplefvat under våra nya lagförbättrares verksamhet.

I afseende på sjelfva saken är det egentligen tvänne ämnen, som motionärerna hållit sig vid, nemligen latitudsystemet och de alltför stränga straffen. Hvad latitudsystemet beträffar, får jag förklara, att jag långt ifrån att finna det för stort snarare är sinnad göra det ännu större, det vill säga på sådant sätt att det andra målet derigenom jemväl vinnes, eller att strafflagen blir mildare. Vi hafva hört huru Norska strafflagen år 1866 blifvit förmildrad, och jag tror, att vi i detta afseende kunna taga exempel jemväl af England, der man gått ofantligt långt ned vid bestämmande af minimum för straff. En ledamot af Kammaren som för öfrigt yttrat sig i samma riktning som jag, har anfört ett exempel, hvilket han ansåg tala mot latitudsystemet. Jag får med anledning af detta exempel anmärka, att jag fruktar, att bitrådet, som röstade för 6 års straffarbete och icke hört domarens fråga till nämnden, icke heller med nödig uppmärksamhet följt ransakningen. Jag tror dock, att man icke på grund af dylika enstaka exempel får bedöma hela domarekorpsen, ty jag måste erkänna att det verkligen förvånat mig att finna, med hvilken lätthet våra domare satte sig in i latitudsystemets tillämpning och huru sällan öfverdomstolarne egde anledning att ändra straffbestämmeelserna. Jag önskar således ingen inskränkning i latitudsystemet, om icke möjligen för något enstaka fall. Utskottets förslag att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrifvelse i ämnet måste jag af flera skäl ogilla, ty först och främst hyser jag för Konungens förste rådgifvare det förtroende, att jag är öfvertygad, att han, då behof

af förändringar verkligen blifva för handen, skall föreslå sådana utan att invänta påminnelser derom från den andra statsmakten, och för det andra hyser jag en verklig förskräckelse för den sorts komitéer, som nästan alltid blifva följden af sådana skrivelser. Dessutom hafva vi nu så många komitéer, att det snart erfordras en särskild komité för att taga reda på de öfriga. Jag önskar tvärtom för att slippa detta oändliga antal komitéer af dilettanter, om jag så må uttrycka mig, att en ständig lagkomité, organiserad i likhet med den Gyllenborgska, nedsattes. I den af honom organiserade första lagkomitéen insattes unga skickliga jurister, som befriades från alla andra göromål och således ex professo fingo sysselsätta sig med lagskrifning. Hade vi en sådan komité, kunde vi till den remittera såväl civila som ekonomiska lagstiftningsfrågor med hopp om att fortfarande få bibehålla den lagstil, som jag fruktar håller på att alldeles förstöras. Min öfvertygelse är, att icke endast de stora fördelar, jag redan påpekat, derigenom skulle vinnas, utan att äfven icke obetydliga besparingar skulle uppstå bland annat derigenom, att ledamöterna af komitéen icke såsom nu emellanåt händer behöfde göra utländska resor för att studera juridik.

Slutligen vill jag med några ord tillkännagifva mina åsikter i afseende på strafflagens förmildring och strafftidens förkortande. Jag tror, att vi icke böra göra straffen så korta, som de äro i en del andra länder, t. ex. blott några få dagar, ty erfarenheten har lärt dem, som studerat sig in i fängelseväsendets historia, att alltför korta straff tjena till ingenting. Då man åter kommit öfver ett par månader, anser jag att strafftiden ej bör stiga i samma proportion som under de första månaderna, emedan erfarenheten äfven visat, att 6 och 12 månaders cellfängelse hafva ungefär samma verkan på brottslingen. Det är äfven af vigt, att straffen bestämmas så, att de icke blifva mildare för ett gröfre än för ett mindre brott. Man hör nemligen ofta omtalas, att brottslingar ställa så till, att de erhålla några års straffarbete för att derigenom undgå några månaders cell. Lämpligast torde derföre vara, att hvar och en som är dömd till gemensamhetsfängelse, först får undergå högsta graden cellstraff.

Grefve Mörner, Carl Göran: När jag hörde den näst föregående talaren föreslå Kammaren att aflåta en underdånig skrivelse i ämnet, begärde jag ordet. Jag anser erfarenheten af nu ifrågakvarande lag vara alltför kort för att berättiga till en skrivelse till Kongl. Maj:t i förevarande syfte. Redan för lång tid sedan uttalade jag min åsigt derom, att man ej bort införa ett så vidsträckt latitudsystem utan någon säker grund för dess tillämpning, men då nu saken är gjord, tror jag det ej är lämpligt att kort derefter komma till Kongl. Maj:t med en skrivelse om revision af dessa stadganden.

I sammanhang dermed får jag fästa uppmärksamheten derpå, att den värde talaren uti historiken hade en uppgift som innefattade ett misstag, hvilket han bort kunna så mycket lättare förekomma, som han endast behöft taga kannedom om Utskottets Betänkande, deri omförmäles, att den förändring i ansvar för förfalskning och bedrägeri, som tillkom år 1858, grundade sig på en Kongl. Maj:ts Propo-

sition och således ej tillkom på enskild motionärs framställning. Den andra förändringen angående mord, dråp och annan misshandel härledde sig jemväl från en Kongl. Maj:ts Proposition till 1859 års Riksdag. Det var sedan de viktigaste delarne af vår brottsmålslagstiftning sålunda blifvit genomgångna och godkända af Riksdagen, som en kodifiering deraf skedde. Man kan således ej kalla denna lag ett hastverk. Den har blifvit först delvis och sedan i sin helhet antagen, och efter sådana förarbeten skulle man väl tycka, att ej redan efter några år en omarbetning deraf borde ifrågasättas.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nordström: Redan tillförene under innevarande riksdag har jag haft tillfälle uttala mina åsikter om den utsträckning af strafflatitudsystemet, vår nya strafflag upptagit, samt om vanskligheten och vådorna deraf särskildt, så länge organisationen af domstolarne i brottmål och rättegången dervid förblifva sådana de nu äro; och har jag sedan dess icke haft skäl att förändra mina tankar i ämnet. Utom lifsstraff i några få fall och fängelse vid vatten och bröd, detta sistnämnda straff dock endast såsom förvandlingsstraff efter noggrannt bestämda grunder vid bristande tillgång till böter, äro frihetsstraff och böter de straffarter, vår nya strafflag allmänast vill hafva tillämpade. Att någon latitud vid bestämmandet af straffmättet inom dessa straffarter måste, efter brottslighetens beskaffenhet, i särskilda konkreta fall vara domarens pröfning förbehållen, kan icke förnekas; men huruvida den skäligen må anses böra ega den utsträckning, som för det närvarande är åt densamma medgifven, är en annan fråga. I afseende å böter förekomma fall, der det endast heter: straffes med böter, utan att beloppet bestämmes eller inom något maximum inskränkes; andra, der endast maximum är bestämdt, och åter andra, der det åt domarens pröfning är öfverlemnadt att ådöma böter från och med 25 eller 50 till och med 1,000 R:dr. I fråga om straffarbete gifvas en mängd fall, der latituden för straffmättet är medgifven till 4 år utöfver det af lagen utsatta minimum; andra, der tiden för straffarbetet kan med 6 år utöfver minimum förlängas, och fall gifvas äfven, der det lägsta straffmättet är utsatt till 2 månader och det högsta till 10 år eller lifstid. I en del fall finnas väl vissa omständigheter af lagen anmärkta, hvilka såsom försvarande eller mildrande böra komma under öfvervägande vid det latitudinära straffmättets bestämmande; men i vida flera fall förekommer intet i sådant afseende omförmäldt, och hvad 5 kap. Strafflagen innehåller om de särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarhet, samt det tredje om sammanträffande af eller återfall i brott, utgår från helt andra synpunkter. Härtill kommer att, då i strafflagen icke är, eller, sådan rättegången i brottmål nu hos oss är ordnad, icke kan vara bestämd någon viss tid, inom hvilken en så vidt möjligt oafbruten ransakning med en för brott häktad person bör vidtagas, och då den tid, under hvilken den häktade sitter under ransakning eller afvaktar högre rätts utslag på sina mot första instansens dom anförda besvär, eller på domens underställning i de fall, der en sådan nu mera är före-

skrifven, icke afdrages från den tid för straffarbete eller fängelse, hvartill den häktade slutligen blifvit dömd, äfven detta förhållande ytterligare kan föranleda en icke obetydlig förlängning af tiden för hans frihetsstraff.

Af största betydelse uti ifrågavarande hänseende blifver dock alltid den säkra omdömesförmåga, den skarpblick, den skicklighet, hvarmed domaren förstår att intränga i den angifna, brottsliga gerningens objektiva beskaffenhet och omständigheter samt bedöma den subjektiva imputabiliteten hos den anklagade. Det är i principen och i sjelfva verket en icke ringa sak, den makt som genom strafflatitudsystemet hos oss är lagd i en domares hand, att kunna efter sin ompröfning döma en anklagad till sex års straffarbete, till exempel för en gerning, hvars brottslighet äfven hade kunnat med straffarbete för två år försonas. Det är icke endast den brottslige, utan ock hans familj, på hvilka följderna deraf djupt verka tillbaka; och denna domarens i lag stadgade makt blifver så mycket mer begrundansvärd, då man betänker, att på landsbygden hos oss det är ordföranden i häradsrätten, i hvars hand allena utöfningen af denna makt gemenligen ligger, — ty nämndens betydelse i häradsrätten är nu mera hos oss ganska underordnad. Den var fordom det egentliga folkelementet vid domstolen, efter Germanisk och urgammal Svensk uppfattning och rätt, en verklig jury, — må det tillåtas mig uttala detta för så mången vän af den juridiska byråkratien ännu afskydda begrepp. Från den härstammar den ännu i dag existerande Engelska juryn, från den leda de jury-institutioner sin upprinnelse, som åter i nyare tider blifvit i en stor del af Europas stater införda, och på hvilka det ankommer att yttra sig, huruvida i den brottsliga handling, för hvilken en anklagad står inför rätta, ransakningen utvisat sådana mildrande eller försvärande omständigheter förekomma, som vid brottets imputation förtjena tagas i öfvervägande, och på hvilka domaren då, vid straffmåttets bestämmande, är pliktig fästa afseende enligt de för sådana händelser i lagen uppställda reglor.

I vårt land, der dock nämnden enligt lag fordom egde en så stor betydelse i fråga om pröfningen af den anklagades skuld eller oskuld, förekommer nu mera intet af allt detta. Vi hafva infört strafflatitudsystemet, men glömt att i förening dermed införa eller, rättare, på gammal inhemsk grund omorganisera och ordna de institutioner, som särskildt äro egnade att afvärja eller förekomma missbruk och vådor deraf. Ordföranden i häradsrätten, eller, såsom han vanligen plägar kallas, domhufvanden, och det af honom uppsatta och redigerade ransakningsprotokollet äro nu hufvudsakligen de krafter, som bestämma utgången och straffmålet inom det af lagen utsatta maximum, och den anklagade är ej en gång, oaktadt det alltför otillfredsställande skick, hvori det offentliga åklagareväsendet hos oss ännu befinner sig, berättigad, att för sjelfva *sakens* utredning och noggrannare belysning tillkalla en hjälpare och försvarare. Försvararen är det till det högsta tillåtet att vaka endast öfver rättegångsformernas behöriga iakttagande. Oaktadt i andra länder brottmålsprocesserna i nyare tider blifvit väsendtligen omarbetade och bragta

i öfverensstämmelse med djupare rättsgrunder och af strafflatitud-systemets princip påkallade organisationer, hafva dock äfven der flestades revisioner af sjelfva de nyare strafflagarne och strafflatitudens utsträckning blifvit företagna med ledning af hvad erfarenheten i sådant afseende gifvit vid handen; och intet kan vara naturligare. Ett maximum till exempel af 2, 4, 6 år eller mera i fråga om frihetsstraff innehåller ej något absolut i rättsligt hänseende; det är i sjelfva verket en diskretionär siffra, men erfarenheten kan dock hafva lärt, att den nu mera är för hög eller måhända för låg, så vidt lagstiftaren derom för det närvarande kan döma. För att nu framställa endast ett exempel, tillåter jag mig erinra om, huruledes man, såsom ock en annan talare redan anmärkt, i Norge, hvars nya strafflag utgafs år 1842, och hvilken lag vid utarbetande af vår nya strafflag af år 1864 blifvit ganska mycket rådfrågad, har man dock funnit en revision af densamma nödig, och resultatet deraf har framträdt i lagen af år 1866. I lagen af år 1842 var straffarbetet indeladt i fem grader, hvardera, utom första graden, som innefattade straffarbete på lifstid, öfverskjutande den närmast lägre med tre år, och låg det således åtminstone ett visst system äfven derutinnan, hämmande för den vidsträcktare diskretionära pröfning, som enligt vår nya strafflag är domaren medgifven. Den nya danska strafflagen kunde för öfrigt ock lemna ett och annat godt bidrag till belysning af hithörande frågor. Uti en revision såsom sådan kan således icke sägas ligga något nedsättande för dem, som utarbetat och genomfört vår nya strafflag; de hafva handlat äfven efter bästa insigt och öfvertygelse, men deras verk kan lika litet, som andras, anses ega den fasta fulländning, som skulle höja det öfver all kritik och samhällets välgrundade och välförstådda önsknigar.

Skulle emellertid tiden ännu ej anses vara inne för anställande af en sådan revision, hvarvid en ny pröfning af kriterierna på brott och brottslighet i åtskilliga fall ej heller borde förlömmas, vore åtminstone en förbättrad organisation af domstolsväsendet i första instansen på landet och af brottmålsprocessen i allmänhet, af högsta behof, efter mitt omdöme, påkallad. Äfven på landet borde brottmålen behandlas af *kollegialt* ordnade domstolar, som inom kortare tidsperioder än nu skulle sammanträda. Den stora vinst skulle derigenom beredas, att ransakningstiden kunde förkortas, en kollegial pröfning af brottsligheten bättre motsvara strafflatitudsystemets förutsättningar, och denna brist på kontinuitet vid ransakningen, som nu så ofta vid ombyte af domhafvande inträffar, i ganska betydlig mån undvikas. Såsom det nu ofta tillgår, innefattar förhållandet dervid just icke något uppbyggligt. Den ordinarie eller för någon längre tid tillförordnade domhafvanden har påbörjat och till en viss grad fullföljt ransakningen af ett brottmål, eller ock har han ännu ej vidtagit den, då han på mer eller mindre viktiga skäl söker och vinner tjänstledighet, och i hans ställe tillförordnas en annan, måhända en i en annan landsort uppfostrad yngling af 25 års ålder eller något mer att intaga domhafvandens plats. Saknande den säkra kännedom af seder, bruk och förhållanden på orten, som dock så ofta är nödig för en riktig uppfattning och förklaring på dunkla episoder i den

brottsliga handlingens särskilda momenter, saknande derjemte den omdömet fina skärpa, som i allmänhet är en den mognade domaren utmärkande egenskap, och saknande, måhända, dessutom om brottet all annan kännedom, än den, som kan vinnas af ett kanske ofulländadt, ännu ej justerad protokoll, är det likväl nu han, som skall fortsätta och avsluta ransakningen och afkunna utslaget med rätt att dervid tillämpa strafflatitudsystemet efter som han pröfvar skäligt. Om han dervid går längre, än billigt och rättvist i sig sjelft vore, är det dock ej hans, utan de lagars fel, som göra så beskaffade händelser möjliga, och den sakfälldes öde blifver oåterkalleligt, om han, för att ej ytterligare öka sin strafftid, underkastar sig utslaget. Söker han åter ändring, blifver det likväl af samma det protokoll, hvilket den ransakande domaren till stöd för sitt utslag uppställt, som den granskande öfverrätten måste söka skälen för sitt beslut, ty omedelbar ransakning ingår ej i dennas kompetens, och i allmänhet kunde man säga, att man i vår brottmålsprocess alltför mycket förbisett sanningen af den forntide vises ord: den anklagade skall ställas inför domaren med öppet ansigte, på det denne, för att skipa rättträdighet, må kunna läsa ända in i hans själ. Man har bättre erinrat sig detta i många andra länder, och rättat sina organisationer derefter. — För min del förenar jag mig med dem, som tillstyrkt, att detta grannliga ärende måtte till Kongl. Maj:ts öfvervägande och behjertande i underdånighet anmälas.

Herr Faxe: Jag får till en början tillbakavisa den af en talare framställda beskyllning, att Lag-Utskottet skulle afsigtligen uppskjutit behandlingen af denna fråga så länge, att den återstående knappa tiden skulle vara en lämplig förevändning, att få hela saken undanskjuten. Denne talare har sjelf varit ledamot af Utskottet och vet huru ärendena der handläggas; han vet också, att ärendena äro så mångahanda och att sekreteraren är så öfverhopad af göromål, att han ej kan skrifva betänkandena så skyndsamt som man kunde önska. Om han går till protokollen, skall han finna, att det är länge sedan detta ärende slutligen handlades, fastän betänkandet ej hunnit uppsättas, och den framkastade anmärkningen är så mycket mera ogrundad, som fråga endast var om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t och ej om någon speciel lagförändring, hvilkens pröfning hos Riksdagen kunnat erfordra längre tid. Derjemte måste jag bestrida, att, såsom en annan talare yttrat, betänkandet skulle innefatta något slags äreminne åt hvad han behagat benämna Utskottets spiritus rektor. Någon dylik spiritus inom Utskottet känner jag icke, ty alla dess ledamöter handla sjelfständigt samt efter bästa förmåga och öfvertygelse. Hvad det så kallade äreminnet angår, så har det varit nödigt att vederlägga motionärens förefigvande, att lagens bestämmelser härrörde från redan länge sedan förfluten tid och således vore föråldrade; och därför har man intagit en berättelse huru dessa bestämmelser tillkommit.

Hvad nu latitudsystemet angår, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att detta i Lagberedningens förslag var långt mera utsträckt än i vår nu gällande lag. och att det finnes så väl i den Norska

som i den Danska strafflagen. Den förra hade det till en början än mera vidsträckt än den Svenska, och säkert är att den Danska lagen har så ännu. Detta torde finnas deraf, att t. ex. andra resanstöld är i den Danska lagen belagd med fängelse från 15 till 30 dagar eller förbättringsarbete från 8 månader till 4 år, under det att hos oss straffet för detta brott kan försonas med 2 månaders straffarbete utöfver det, hvartill den brottslige gjort sig förfallen för första resan. Möjligen kunna straffen ändock synas för stränga, men skall någon lindring deri ske, bör det, enligt min tanke, blifva ej genom maximistraffens borttagande utan genom minimistraffens inskränkande. Dock hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att nu, då så många andra viktiga lagförändringar äro under arbete och för närvarande äro föremål för Högsta Domstolens bepröfvande, tillsätta en ny lagkomité för revision af strafflagen, som gällt blott 4 till 5 år — en komité som skulle sitta, om ock måhända ej så länge som den förra Lagkomitéen, dock sannolikt i många år. Om vid behandlingen af de brottmål, som komma under Kongl. Maj:ts pröfning, det skulle befinnas att strafflagen tarvade förändring i ett eller annat afseende, lärer Kongl. Maj:t säkerligen vidtaga erforderlig åtgärd för en sådan förändrings genomförande, utan att derföre en så vidt omfattande revision, som motionären föreslagit, deraf föranledes. Jag tror en dylik skulle allenast verka hinderligt för partiela förändringar, som är den riktning, hvilken erfarenheten visat vara den bästa i lagreformer. På sådan grund yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Gegerfelt: Jag är till aldra största delen förekommen af den siste talaren. Jag har i Utskottet biträdt det Betänkande, som nu utgör föremål för Kammarrens öfverläggning, och anser mig derföre böra yttra några ord till försvar för detsamma. När man först efter femtio års arbete lyckats åstadkomma en strafflag, byggd på en grund som såväl af vetenskapen som af alla civiliserade folk erkänts såsom den rätta, och då en mängd andra delar af lagen äro under omarbetning eller ännu afbida en sådan, är det temligen naturligt, att man ej bör, innan frågan härom vunnit sin lösning, utan högst tvingande skäl använda befintliga lagstiftningskrafter till att omgöra det redan gjorda arbetet. Den allmänna motionslusten, som på sednare tiden riktat sig mot nästan alla lagstiftningsgrenar, har hittills gjort ett undantag just för strafflagen, och det måste således väcka en viss förvåning att nu på en gång få höra, att den endast 6 år gamla strafflagen skulle vara föråldrad. En föregående talare har yttrat, att i våra dagar allt fortgår med stor hast, men hans sednare resonnement innebär ett medgifvande, att lagstiftningen härifrån gör ett undantag. Att ett motstånd finnes mot nya idéer i detta hänseende är lyckligt, så vida detta motstånd ej går för långt. Om de, som ensidigt hylla den satsen, att "brottslingen är en olycklig like och ej ett samhällets afskum", ensamme skulle diktera strafflagen, torde den blifva lika vådlig för allmänna säkerheten som det vore grynt mot den brottslige, om en drakonisk theoris förfäktare blefve bestämmande. Här, som i alla andra frågor af större vikt, ligger det

rätta i medelvägen mellan motsatta ytterligheterna och bestämmas genom en kompromiss som ej fullt tillfredsställer någondera sidan, men gifver resultatet af de skiljaktiga meningarnes förening, att strafflagen skulle vara för sträng är ett påstående som motionärerna icke bevisat och ej heller i allmänhet vinner stöd vid jämförelse med öfriga länders nyare strafflagar; att vårt rättsmedvetande i berörda hänseende under de sista sex åren väsendtligen förändrats torde svårigen kunna antagas, om man ej fäster sig vid tillfälligtvis och lösligen utkastade idéer eller vid den opinionsvind som växlar efter omständigheterna. Att allt för långa strafftider böra undvikas kan icke bestridas; men den erfarenhet vi hafva af återfall i brott, synnerligast hvad angår brott mot eganderätten, är ingalunda uppmuntrande att minska strafftiderna, så vida vederbörligt afseende skall fästas på allmänna säkerheten, hvilken befordras icke allenast genom straffets inverkan på brottslingens vilja, utan äfven derigenom att han genom att hållas inom lås och bom göres oskadlig, en fördel som mer än väl motsvarar kostnaden för hans underhåll.

En talare har yttrat, att korta straff tjena till intet; men denna åsigt har blifvit motsagd af talaren sjelf och flere andra, då de yrkat borttagande af straffminimum. Det torde i öfrigt böra bemärkas, att om i något utomordentligt fall straffet synes drabba för hårdt, så återstår ju alltid Kongl. Maj:ts nåderätt, som för sådana fall hvarken kan eller bör undvaras.

Vidare hafva motionärerne ansett latituden i strafflagen vara för vidsträckt, men ej heller detta påstående är ådagalagdt eller vinner stöd vid jämförelse med andra länders strafflagar. Endast genom en tillräckligen utsträckt latitud kan i hvarje särskildt fall det straff bestämmas som motsvarar brottet. En föregående talares åsigt att latitudsystemet ovilkorligen förutsätter kollegiala domstolar med jury vågar jag bestrida, dock under medgifvande att den kollegiala formen skulle medföra större säkerhet vid tillämpningen; men att inrätta sådana i vårt land torde ännu möta stora svårigheter, i synnerhet den förökade kostnaden för rättskipningen som deraf blefve en följd. Den erfarenhet jag, såsom ledamot af en öfverrätt, vunnit, går ut derpå, att latitudsystemet i allmänhet tillämpas väl; att undantag kunna inträffa är väl en beklaglig sanning, men rättelse kan vinnas och vinnas äfven genom den rätt till klagan, som är hvar och en medgifven, och hvartill en uppfordran ligger just genom den obestämdhet som förefinnes i lagen. Der, såsom en talare anmärkte, latituden är utsträckt från 2 månader till 10 år, der äro ock af lagstiftaren uttalade särskilda grunder för bestämmande af de olika straffmåten och ej en efter hela skalan obegränsad latitud medgifven.

Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Hasselrot: Jag har begärt ordet endast med anledning af en föregående talares anmärkning, att jag skulle misstagit mig, då jag uppgifvit att vid 1857 års riksdag motion af enskild person blifvit väckt om antagande till lag af 25 Kap. i Lagberedningens förslag till strafflag om bedrägeri och förfalskning. Jag har dock så mycket mindre kunnat misstaga mig härutinnan, som jag sjelf var den

som både vid 1854 och 1857 årens riksdagar väckt de omnämnda motionerna. Det är dock sannt att, såsom jag äfven nämnde, Kongl. Maj:t vid 1857 års riksdag äfven afgaf Proposition om antagande af bedrägerilagen. Jag ber dessutom att få anmärka, att det icke är jag som väckt ifrågavarande förslag — af mig hade de ej blifvit väckta, ty äfven jag älskar för mycket den nya strafflagen för att så snart efter dess antagande framstå med förslag om dess totala omarbetande; men då saken förekommit och Lag-Utskottet derom sig yttrat, har jag ej kunnat undertrycka min mening. Jag hoppas ej heller mycket på framgång af min framställning, men jag vet dock, att sanningen omsider skall göra sig gällande, och att den, rent framställd, är ett i god jordmän nedlagdt frö, som i sinom tid skall bära frukt. Jag ber ock att få anmärka, att fråga aldrig varit om rubbning af de hufvudgrunder, å hvilka strafflagen är byggd. Dessa äro riktiga. De fota sig på människokärlek och skyldigheten för samhället att med sina lagar söka rätta och förbättra de failne och ej på den gamla blodshämnden. Frågan är endast att få strafftiden något förkortad och minimum nedsatt.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: Att åtskilliga straffbestämmelser i vår nu gällande strafflag måhända äro mera än behöfligt stränga, och att minimum i strafflatituderna för ganska många brott utan våda skulle kunna nedsättas, vill jag icke bestrida; men att hela straffsystemet skulle vara af sådan beskaffenhet, att lagen redan tarfvade en allmän omarbetning, det har jag svårt att tro. Man har såsom anledning till ett sådant behof anfört, att denna lag skulle varit föråldrad redan då den antogs, helst den var grundad på ett förslag, som redan femtio år förut börjat utarbetas. Jag vill dock häremot erinra, att alla straffbestämmelserna vid lagens antagande underkastades en ganska noggrann pröfning, och att då beslötos väsendtliga afvikelser från de äldre förslagen, samt att en lag med ett i allmänhet mildare straffsystem icke då skulle haft någon utsigt att gå igenom. Vid sådant förhållande torde vår strafflag kunna sägas hafva stödt sig på den allmänna rättsuppfattning, som just vid tiden för lagens antagande var gällande, och att denna lag redan då varit föråldrad i anseende till straffens stränghet, vederlägges ock i sin mån af den omständighet, att de flera strafflagar, som ungefär samtidigt utkommo i andra Europeiska stater, alldeles icke kunna sägas hafva varit i allmänhet mildare.

Här har blifvit anmärkt, att latitudsystemet i vår strafflag skulle vara alltför långt utsträckt, och att sådant icke bort ske utan samma förutsättning, som i andra länder egt rum, nemligen jury-inrättningens och kollegiala domstolars införande. Det är likväl icke i dessa länder juryn utan domarne, som tillämpa strafflatituderna, och i många länder är latitudsystemet antaget utan jury-inrättning. Så är t. ex. förhållandet med våra grannländer Norge och Danmark och med Österrike. Om jag ej alltför mycket misstager mig, dröjde det ock ganska länge efter det latitudsystemet ingått i den preussiska lagen, innan jury infördes i Preussen, med undantag af Rhenprovinserna, der denna institution tidigare kom till stånd. Icke heller är

det öfverallt kollegiala domstolar, som tillämpa latituden. I våra nämnda grannländer sker det äfven af en enda domare och likaså i England vid de så kallade assize-domstolarne, der de gröfre brottmålen i allmänhet handläggas. Detta hindrar icke, att kollegiala domstolar i detta afseende kunna ega företräde, äfvensom att vår brottmålsprocess i flera delar kan lemna mycket öfrigt att önska.

Om, såsom en talare här uppgifvit, flere af kontinentens strafflagar i sednare tider blifvit underkastade revision med hänsigt till latitudsystemet, så har ändamålet dervid likväl icke gått ut på att i allmänhet förminska latituderna. Tvärtom har detta system blifvit allt mer och mer utsträckt. Det anmärktes, att England icke kan i detta fall åberopas såsom ett bevis på nyare tiders åsigt om latitudsystemet, emedan der icke finnes någon kodifierad strafflag, utan der gälla lagar af alla åldrar. Men att latitudsystemet antagits äfven i dess lagar af yngre datum, kan inhämtas af konsolidationslagen af den 6 Augusti 1861, deruti t. ex. straffet för dråp är "att hållas till straffängelse för lifstiden eller viss tid, icke mindre än tre år, — eller att hållas i fängelse viss tid öfver två år, med eller utan arbete, och i cell eller gemensamhetsfängelse".

Jag ber att äfven få anföra några få exempel ur andra nyare lagar för att ådagalägga, att latituden i vår lag visserligen icke är större utan mindre än i dessa.

I Frankrikes Code pénal af 1810, der man med mesta försigtighet öfvergick från absoluta straff till strafflatituden, äro likväl dessa så stora, att t. ex. för en grof misshandel å annan, som förorsakat stympning stadgas *reclusion* från 5 till 10 år och, om den varit premediterad *travaux forcés à temps*, d. v. s. från 5 till 20 år. Dessutom kan straffet efter sednare förordningar nedsättas till en lägre grad, om juryn förklarar, att förmildrande omständigheter äro för handen.

I den Belgiska strafflagen af år 1867 är ett fullständigt system af förmildrande omständigheter infördt. Utom den latitud, som straffbestämmelsen för hvarje brott innehåller, och som för de flesta gröfre brott omfattar fem år emellan maximum och minimum af fängelse-tiden, så får domaren, om förmildrande omständigheter äro för handen, nedsätta straffet en eller två straffgrader, det vill säga från fem till tio år.

I det Nordtyska strafflagsförslag, som nu är under behandling finnas strafflatituder från ett till femton år och så vidare.

Vidare har emot vår strafflag nyss blifvit anmärkt, att den väl har ett kapitel om de objektiva grunder, som utesluta eller minska straffbarhet, men att den icke gifver någon ledning för bedömandet af den subjektiva straffbarheten. Förhållandet är likväl, att vår lag, på många ställen vid behandling af de särskilda brotten, omförmålt sådana mera subjektiva grunder, der det funnits lämpligen kunna ske.

Latitudsystemet är numera öfverallt antaget och minst till lika stor utsträckning som hos oss. Ingenstädes, så vidt mig är bekant, yrkar man numera på en återgång derifrån, och de bland vår tids rättslärd, som stå på vetenskapens höjder, uttala samstämmigt, att för ett tillfredsställande straffsystem äro latituderna oundgängliga.

Herr Fröman: Anledningen, hvarföre jag begärt ordet, är att meddela en upplysning, tjenlig att i någon mån bemöta de anmärkningar, som här gjorts emot latitudsystemet. Jag har haft tillfälle att temligen noga följa med strafflagens tillämpning vid våra underdomstolar under hela den tid detsamma varit gällande, och den iakttagelse, jag gjort och trott mig nu böra tillkännagifva, har varit den, att våra domare i allmänhet med stor och berömvärd måtta tillämpat systemet. Således anser jag de betänkligheter, man vid dess införande må hafva hyst emot detta system, kunna för uärvarande hos oss förfalla. Hvad beträffar frågan om en omarbetning eller revision af strafflagen, tillåter jag mig anmärka, att, om man nu, sedan lagen varit tillämpad i endast fem år, skulle arbeta om den, så toge lagreformen verkligen ett steg tillbaka. Efter min tanke är det långt viktigare att nämnda reform ostördt fortgår, så att utsökningslagarne först nu omarbetas och derefter rättegångsordningen. Reformen af sistnämnda ordning måste alltid i större eller mindre mån föranleda ändringar i brottmålslagstiftningen, likasom på den civila; och först efter det rättegångsordningen är reviderad tror jag det vara skäl att anställa en revision af strafflagen.

Herr Nordström: Jag har ansett mig böra andra gången begära ordet, för att bemöta ett af Hans Excellens Justitieministern mig påbördadt yttrande, som skulle jag hafva sagt, att juryn i de länder, der den utgör en konstitutiv del af brottmålsprocessen, skulle ega att bestämma straffmättet. Något sådant kan jag icke hafva sagt, emedan jag både genom studium och intuition verkligen hunnit nog långt i kannedom om dithörande förhållanden, att icke begå ett sådant misstag. Jag har deremot sagt, att, som juryn, på samma gång den, efter att hafva afhört undersökningen, uttalar sig om skyldig eller icke skyldig, äfven kan yttra, huruvida mildrande eller försvärande omständigheter äro för handen, och att detta utgör för domstolen en ledning vid straffartens eller straffmättets bestämmande, hvarutom redan den af den juridiskt bildade offentliga åklagaren efter preliminär ransakning uppställda anklagelseakten i sådant afseende är af stor betydelse. Hvad den högtärade talaren för öfrigt anmärkt är i sjelfva verket ej annat, än några yttre, från främmande lagar hemtade faktiska förhållanden, hvilkas rätta betydelse ej kan fullt bedömas förr än efter noggrannt studium af de principer i deras helhet, som genomgå samma lagar. Till någon principiell diskussion kunna de för det närvarande ej leda. En annan talare har äfven ansett sig böra upplysa, att, efter den erfarenhet, han inom sin embetskrets vunnit, strafflatitudsystemet hos oss icke visat sig vara af domstolarne missbrukadt. Det är en åsigt å hans sida, som jag lemna i dess fulla värde. Sådant bevisar dock intet mot möjligheten af sådana missbruk, utan endast att här, likasom i så många andra afseenden, en god domare kan vara bättre än lagen, och utesluter i alla fall icke behovet af att förbättra sjelfva lagen, der rättsbegrepp och princip visa det vara nödigt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr

Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels bifall till den förevarande punkten, och dels af Herr Hasselrot, att Kammaren, med afslag derå, skulle för sin del besluta, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till sådana förändringar i strafflagen den 16 Februari 1864, att straffen, der så erfordras, skäligen nedsättas och att vid straffmätningen latituden mera begränsas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Lag-Utskottet, som i en föregående punkt, efter mitt förmenande, ganska välbetänkt afstyrkt en revision af strafflagen, har likväl icke vidblifvit denna åsigt längre än ifrån sidan 9 till sidan 12 i betänkandet. Här ifrågasättes nemligen en ganska genomgripande förändring, eller borttagande af vatten och brödstraffet såsom förvandlingsstraff. Utskottet upplyser likväl (sidan 7), att Danska lagen belägger simpel stöld första resan med fängelse vid vatten och bröd från och med 5 till och med 30 dagar, och andra resan med sådant fängelse ifrån och med 15 till och med 30 dagar, eller förbättringshusarbete på viss tid, och då således vårt grannland bibehållit detta straff, förefinnes det väl ej skäl för oss att borttaga detsamma, helst som vår strafflag hvilat på mildare grunder än den Danska. Då nu härtill kommer, att borttagande af det ifrågavarande straffet medför nödvändigheten att göra tillbyggnader å fängelserna, på sätt Utskottet (sidan 12) upplyser, och då derjemte kostnaden för fångarnes förplägning kommer att ökas med 25,000 R:dr om året, blir olämpligheten af den ifrågasatta förändringen ännu mera i ögonen fallande. För öfrigt bör man ihågkomma, att dessa utgifter icke äro de enda, som skulle följa af förändringen, ty utom den omständighet att den häktade blir vida längre tid beröfvad sin frihet och satt ur tillfälle att sig sjelf försörja, lära väl ganska ofta kommunerna komma att drabbas af nödvändigheten att, under den tid bestraffningen pågår, få draga försorg om den bestraffades familj. Icke heller tror jag att straffet är af så svår beskaffenhet, att man deri kan finna någon orsak att utbyta detsamma emot något annat, och lagen innehåller för öfrigt föreskrifter huru skall förfaras, i händelse den dötfälde för sin helsa eller af andra orsaker icke kan undergå vatten och brödstraffet. Då jag således icke kan finna den ifrågasatta förändringen behöflig eller lämplig, tillåter jag mig anhålla om proposition på afslag.

Herr Casparsson: Jag har nödgats reservera mig mot det förevarande förslaget. Då jag emellertid i reservationen redan framlagt mina åsikter, kan jag nu yttra mig helt kort. Det hufvudsakliga skäl, hvilket, så vidt jag kunnat uppfatta diskussionen inom Utskottet, legat till grund för dess åsigt em vatten och brödstraffets borttagande, har varit, att, då den lindrigaste straffarten är böter och enkelt fängelse ådömes för brott, som anses af svårare beskaffenhet, är det theoretiskt oriktigt att såsom förvandlingsstraff i utbyte mot böter använda kvalificerad fängelsestraff. Jag kan icke förneka, att det ligger en viss sanning häri, men min djupa vördnad för teorien har dock icke kunnat förmå mig att helt och hållet förbise det praktiskt nyttiga, och då teoriens konsekventa tillämpning uti förevarande fall möter allt för stora svårigheter, tror jag att den bör något lemnas å sido. Man har ofta anfört emot vatten- och brödstraffet, att det skulle medföra en viss vanfnejd, men granskar man närmare förhållandena, skall man finna att den vanfnejd, som anses åtfölja ett straff, icke är beroende på straffet i och för sig, utan på det brott, för hvilket straffet ådömes. I följd härat anser jag det för en fördel, att det straff, till hvilket böter förvandlas, icke kan ådömas omedelbart. Då numera så är förhållandet med vatten och brödstraffet, har ock den vanfnejd, som förr ansågs åtfölja detta straff, inom allmänna rättsmedvetandet börjat försvinna, och det blir i detta afseende allt mera och mera likställt med böter; skulle deremot, såsom blifvit ifrågasatt, böter förvandlas till enkelt fängelse, så och då sistnämnde straff äfven ådömes omedelbart, kunde icke vidare denna åtskilnad i afseende å de olika brotternas vanfnejd vidare ega rum. Man har äfven anfört emot vatten och brödstraffet, att det skulle vara allt för svårt. På den tid jag började min juridiska verksamhet, var det ännu svårare, det kunde då ådömas ända till 28 dagar nu blott 20, men äfven då kunde läkarne ganska ofta intyga, att äfven det högsta vatten och brödstraffet kunde utan fara undergås. Nu sedan straffet blifvit nedsatt, har man icke hört att dess undergående medför några olägenheter för helsan, och det är till och med ej sällsynt att personer, som dömts till böter och ganska väl kunnat erlagga dem, dock föredragit vatten och brödstraffet. Sista årens resultat i afseende å Statens inkomst af böter visar ock bäst att vatten och brödstraffet icke anses särdeles afskräckande. Såsom här upplystes af en fullt sakkunnig person, då fråga under en föregående riksdag var om ersättning för förlorade bötesandelar, äro de böter, som verkligen ingå till statsverket, icke ens tillräckliga att betäcka de ersättningar staten iklädt sig, ehuru böter nu ådömas till vida högre belopp, än som egde rum före den nya strafflagens införande.

En annan omständighet är ock, att våra cellfångelser, åtminstone under sista året, varit så öfverfyllda, att de ådömda straffen icke kunnat, på sätt som vederbort, verkställas, att ransakningsfångar måst förvaras i gemensamhetshäkte, att några fångelser varit så fyllda att straffen måst undergås dels i andra fångelser och dels i andra län än brottslingarne tillhört o. s. v. Vid sådant förhållande anser jag verkligen betänkligt att införa längre fängelsestraff. Kost-

naden för fångarnes underhåll skulle ock betydligt stegras; man får nemligen icke ensamt fästa sig vid den utredning Lag-Utskottet meddelat, enligt hvilken årliga kostnadsförhöjningen skulle uppgå till 25,000 R:dr, utan man måste äfven ihågkomma, att, om böter förvandlas till enkelt fängelse, skall mängden anse ett sådant utbyte icke som ett straff, utan som en fördel och fångarnes antal derigenom förökas. Om olyckan åter sände oss ett sådant år som vi hade 1868, om samma brist på lifsmedel och arbetstillfälle ännu en gång uppstode, skulle säkerligen mängden fattig anse som en ren lycka att, på samma gång han sjelf erhöle fritt vivre, få kasta omsorgen om sin familj på kommunen. Jag fruktar verkligen, att, om vatten och brödstraffet utbytes mot enkelt fängelse, skulle våra fångelser blifva öfverfyllda i långt större proportion, än den som orsakas af de olika straffens olika längd. Af alla dessa skäl anser jag böra yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Fröman: Likasom i den nästföregående frågan är det i denna min pligt att meddela några upplysningar om den erfarenhet, jag under min embetsmannaverksamhet varit i tillfälle att inhemta. Under mina besök i fångelserna har jag alltid framställt fråga till de personer, som undergått vatten- och brödstraff, huruvida de kände någon olägenhet af detta straff, men knappt hört någon enda klaga deröfver. Särskildt vill jag nämna, att, då jag framställt slik fråga till dem, som undergingo lägsta, eller tre dagars förvandlingsstraff, flere af desse vid besvarande af frågan knappast kunnat återhålla ett leende. Så föga akta de detta straffmätt. Då nu så är, och då så stora praktiska svårigheter vid en förändring skulle möta, vet jag verkligen icke hvad den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle kunna uträtta. Antingen äsyftar skrifvelsen, att man skall upptänka något annat förvandlingsstraff, t. ex. mörkt fängelse, men detta torde ur sanitär synpunkt icke hafva företräde framför vatten- och brödstraffet, eller ock vill man att fängelsebyggnaderna skola utvidgas endast för att lemna utrymme åt bötfällda personer, som skola undergå enkelt fängelse såsom förvandlingsstraff. De betydliga medel, som härtill skulle erfordras, blifva ej väl använda penningar. En reform i fängelseväsendet blifver förr eller sednare nödvändig, men den bör hafva till sitt väsendtliga syftsmål att förmedla öfvergången från fängelset till friheten, ty det nuvarande förhållandet i detta hänseende är att räkna såsom vårt fängelseystems största brist. Å Utskottets hemställan måste jag yrka afslag

Herr Hasselrot: Lika med den siste ärade talaren, har äfven jag under en längre tid sökt förskaffa mig upplysningar om vatten- och brödstraffets lämplighet och dess inverkan på de bestraffades helsotillstånd. Jag har dervid rådfrågat, icke blott de straffade, utan äfven uppsyningsmännen vid fångelserna, läkare m. fl., och jag har dervid kommit till samma erfarenhet som han. Enligt uppgift af nuvarande Generaldirektören för fångelserna hafva alla fångelseläkare, med undantag endast af en, intygat, att det icke inverkar menligt på helsan. Ur denna synpunkt kan jag således icke anse detta straff

olämpligt, helst som det är mera intensivt än vanligt fängelse och således kan användas kortare, hvilket medför fördelar både för den straffade och för Staten, för den förre, enär han snarare får återvända till hemmet och således blir tidigare satt i tillfälle att bidra till sin familjs underhåll, för Staten, enär det är mindre kostsamt. Men det är en annan oegentlighet, som Utskottet anför; då nemligen vatten- och brödstraffet icke är en straffart, hvilken omedelbarligen ådömes, utan ett förvandlingsstraff, är det icke ur rättvisans synpunkt riktigt, att den, som dömes till ett mildare straff, eller böter, skall, i händelse han saknar tillgång till deras gäldande, straffas hårdare, än den, som direkte ådömes vanligt fängelse. Af detta skäl skulle jag önska, att vatten- och brödstraffet upphörde såsom förvandlingsstraff, men jag vill dock ej, såsom Utskottet, att det skall utbytas mot enkelt fängelse, utan anser lämpligast, om böter i stället kunde aftjenas genom arbete. Om det skall blifva någon ordning i vår fattigvårdslagstiftning, om man skall kunna få något medel att förmå fullt arbetsföra, men lättjefulla personer att arbeta, så måste vi slutligen inrätta tvångsarbetshus, och då kunde äfven ådömda böter der aftjenas. Nu kostar blotta transporten af förvandlingsfångar från hemorten till häktet ej mindre än 64,000 R:dr årligen, oberäknadt transporten på jernvägar m. m., så att kostnaden kan i rundt tal antagas utgöra 70,000 R:dr. Om nu blott en del af denna summa anslogs åt kommunerna, skulle man kunna inrätta arbetsgårdar eller arbetshus, der ej blott de lättjefulle höllos till arbete, utan äfven de till böter dömda fingo aftjena böterna. Jag har förskaffat mig utdrag ur officiella handlingar för att visa för huru lång tid i allmänhet personer hållits till fängelse vid vatten och bröd, och deraf framgår att af de 4,490 personer, hvilka 1868 undergått fängelse vid vatten och bröd, ej mindre än 1,909 haft 3 dygn,

425	”	4	”
403	”	5	”
448	”	6	”
263	”	7	”
326	”	8	”
109	”	9	”
137	”	10	”
186	”	11	”
73	”	12	”
65	”	13	”
30	”	14	”
40	”	15	”
12	”	16	”
13	”	17	”
4	”	18	”
9	”	19	” och
8	”	20	”

Det är således ej mindre än 1,900 personer, hvilka under nämnda år måst fraktas in till fängelserna för att undergå endast tre dagars bestraffning, och man kan lätt inse, hvilka orimliga kostnader detta medför för statsverket. Man vet ock, att det är kronobetjenings

intresse att skicka in så många förvandlingsfångar som möjligt, emedan de stå i visst kompani med gevaldigerna; för hvarje sakfärd gevaldigern forslar in, eger han, om skjutsbonde medföljer, rätt att beräkna skjuts efter två hästar, men han reser blott med en häst, och denne hans egen, och stoppar skjutspenningarne i fickan. Det har till och med händt, att personer, som t. ex. ådömts 2 R:drs böter för uteblifvande, öfvertalats af kronobetjeningen eller gevaldigern att icke betala dessa böter, utan i stället låta sig forslas in till häktet för att undergå förvandlingsstraff och derigenom bereda gevaldigern en inkomst. Hade man nu arbetshus, skulle sådana personer helt simpelt få gå dit, och om de icke gingo, fördes de dit, meningo arbete af äfven skjutskostnaden. Ett praktiskt sätt att förekomma, att bötfällda obehörigen infördes för undergående af förvandlingsstraff, vore, att åklagarne erhöles någon viss provision af bötesbeloppet, ty det låge då i deras intresse att indrifva böterna, i stället för att nu motsatsen råder. Af hvad jag nu tagit mig friheten anföra framgår, att jag väl ej kan biträda Utskottets förslag, men att jag hoppas att i en ej allt för aflägsen framtid böters förvandling till fängelse vid vatten och bröd måtte upphöra, och de i stället artjenas med arbete inom kommunerna å arbetshus eller vid arbetsgårdar.

Herr Faxe: Då jag deltagit i Lag-Utskottets nu afgifna förslag, måste jag, så godt sig göra låter, söka försvara det. Hufvudsakliga skälet, hvarföre Utskottet ansett vatten- och brödstraffet böra borttagas, har varit, att det syntes Utskottet orimligt att vid brist på böter skulle ådömas ett strängare straff, än det som vore stadgadt såsom påföljd för brott af gröfre beskaffenhet, än de hvilka i lagen beläggas med bötesstraff, och jag har så mycket heldre biträdt denna åsigt, som jag uttalar den redan såsom ledamot i lagberedningen. Frågan, huruvida vatten- och brödstraffet är skadligt eller icke, är naturligtvis svår att afgöra. Den erfarenhet, jag under mina besök i fängelserna vunnit, har varit, att somliga fångar förklarar, att de funnit detta straff ytterst svårt att undergå, andra åter, att de ej deraf rönt någon olägenhet, men det har jag tyckt mig finna, att, då detta straff räckt något längre, har det medfört en svår frossa, och detta är väl bevis på att det ej är så helsosamt. Å andra sidan måste jag dock erkänna, att till mig aldrig inkommit rapport att någons helsa lidit af ifrågavarande straff.

En talare har här framställt åtskilliga förslag, bland andra att böter skulle artjenas med arbete. Detta är för närvarande helt enkelt overkställbart, emedan vi icke hafva några arbetshus, och jag ville se, huru många enskilda personer skulle finnas, som ville taga emot bötfällda personer för att tvinga dem till arbete. För öfrigt kan jag ej annat än beklaga, att samme talare ber inom en ort, der det är så dåligt stäldt med kronobetjeningen och fänggevaldigerne, och det förundrar mig verkligen, att han icke hos länets landshöfding gjort anmälan om de förhållanden han här omnämmt, då rättelse säkerligen vunnits. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr

Herr von Gegerfelt: Då jag inom Lag-Utskottet biträdt den åsigt, som i dess hemställan är framlagd, anser jag mig böra yttra några ord till försvar för densamma. Jag måste bekänna, att min åsigt föränledts af endast principiella skäl. Då nemligen frågan en gång blifvit bragt å bane, har jag ansett det icke kunna försvaras att, när i lagen de ringaste brott beläggas med böter, de dernäst med enkelt fängelse, så skola, när tillgång till böternas gäldande saknas, de förra brotten bestraffas med ett slags fängelse, som till karakteren är svårare än enkelt fängelse. Att vatten och brödstraffet såsom förvandlingsstraff ännu skulle bibehållas, kan icke försvaras, derest ej allt för stora svårigheter möta för dess borttagande. Utskottet har icke heller förbisett dessa svårigheter, hvilka hufvudsakligast ligga i de ökade kostnaderna, men fråga kan vara, om denna förhöjning i kostnaderna kan vara af den vikt, att man, för att undvika densamma, skall i vår brottmålslagstiftning fortfarande göra våld på en riktig princip. Att jag med mitt tillstyrkande ingalunda kunnat afse, att brottslingen skulle insättas i mörk cell, torde väl vara tydligt. Förslaget åter att böterna skola aftjenas med arbete är ofantligt opraktiskt, och kan dessutom ej ur principiel synpunkt försvaras. Ingen kan tvingas till arbete annat än genom att hållas i fängelse och, om han tredskas, genom svårare fängelse. Hvarje tvångsarbete blir således ett kvalificeradt fängelsestraff. Det finnes ingen annan utväg än att förvandla böterna till enkelt fängelse. Att vatten och brödstraffet, inskränkt som det numera är till 20 dagar, kan vara skadligt för helsan, tror jag visserligen icke, men meningarne derom äro dock delade, och då är det väl skäl att undersökning härom eger rum. På dessa grunder anser jag mig böra förorda Utskottets hemställan, dock icke utan en viss fruktan, att den ej kommer att leda till något resultat.

Grefve Mörner: Den siste talaren fäste sig egentligen vid den omständigheten, att genom böters förvandling till vatten och brödstraffet skulle blifva svårare än om det förvandlades till enkelt fängelse, men jag skulle tro, att detta beror på olika uppfattning af svårigheten att undergå vatten och brödstraff. Den som kommer att undergå detta straff är den fattige, som icke har tillgång till böter, och det kan vara ganska ovisst, hvilketdera straff är för honom svårast, att vara beröfvad sin frihet tre gånger så lång tid som han skulle behöfva vara det, om han underginge vatten och brödstraff, och derigenom vara satt ur tillfälle att under en lång tid försörja sig och sin familj eller att genom ett kroppsligt lidande som icke är allt för svårt, förkorta sin strafftid. Detta beror på ett bedömande af förhållandena, som jag icke tilltror mig, men deremot vet jag, att ett straff, som är så lindrigt, att personer begå brott blott för att komma in på fängelse och slippa försörja sig sjelfva, är förfeladt och icke uppfyller sitt ändamål. Det kan någon gång hända, att fängelselivet, i stället för att vara ett straff, antager karakteren af förströelse, i synnerhet om, såsom jag hört berättas förhållandet vara vid ett fängelse här i trakten, fångarne sysselsättas med att sjunga

kvartetter och beredas andra dylika nöjen. Det synes mig icke vara skäl, att allt för mycket uppmuntra till en sådan angenäm sammanvaro för fångar, och jag vidhåller därför mitt yrkande om afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

4:de punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 44, i anledning af väckt motion om tillägg till gällande föreskrifter angående rättigheten att ransaka efter stulet gods.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 4 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 8, i anledning af Andra Kammarens remitterade protokollsutdrag, N:o 186, med beslut om föreslagen ändring i 5 § af Kongl. Maj:ts nädiga Kungörelse angående förändrad instruktion för direktioner med flera vid länens lasarett och kurhus den 21 Oktober 1864.

Friherre Funck: Det är visserligen icke någon särdeles förhoppning om att kunna åstadkomma någon förändring i Utskottets förslag, men jag har dock icke velat underlåta att påpeka nödvändigheten att göra någon förändring uti ifrågavarande hänseende, äfven om jag icke tror, att den förändring, motionären föreslagit, är den enda rätta eller den enda som kan vidtagas. Det är temligen allmänt bekant, att landstingen, hvilka hafva sig ålagdt att bestämma öfver lasarettsmidlen, hafva ganska stora svårigheter att ställa sig till efterrättelse de mot hvarandra stridande bestämmelser, som i detta afseende förekomma i författningarne, och att besynnerliga förhållanden kunna derigenom uppstå. Det vore därför önskligt, om någon rättelse härutinnan kunde vinnas. Sådan tror jag visserligen icke kunna erhållas på det sätt, motionären föreslagit, i synnerhet som en förändring i Kongl. Kungörelsen den 11 April 1867 torde böra sättas i sammanhang med en förändring af ifrågavarande 5 § af Kongl. Kungörelsen den 21 Oktober 1864, men den af Andra Kammaren antagna skrifvelse innehåller icke något annat än, "att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervä-

gande, om icke nämnde § 5 i 1864 års kungörelse borde sålunda ändras, att det tillkomme landstingen, att efter förslag af vederbörande direktion fastställa stat till aflöningar för tjänstemän och betjening vid länens lasarett och kurhus;“ och då jag föreställer mig, att, om icke Kongl. Maj:t skulle finna en förändring, sålunda formulerad, lämplig, Kongl. Maj:t skulle tillse, huruvida den icke kunde göras på annat sätt, så anser jag det vara önskligt, att en så beskaffad skrifvelse som den här föreslagna finge till Kongl. Maj:t afgå, hvarföre jag anhåller, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets förslag, i frågan fatta samma beslut som Andra Kammaren.

Herr Berlin: Jag måste medgifva, att de stadganden, som innehållas å ena sidan i vissa paragrafer af Kongl. Kungörelsen den 21 Oktober 1864 och å den andra i Kongl. Kungörelsen den 11 April 1867 angående kurhusafgiften, kunna anses innefatta åtskilliga motsägelser och förorsakat svårigheter vid application af dessa stadganden; men jag tror, att dessa svårigheter till en stor del härrört från en alltför vidsträckt tolkning af den befattning, landstingen hafva med kurhusen och kurhusmedlen. Då emellertid Kongl. Maj:t nu redan medgifvit rättighet för trenne landsting, nemligen i Calmar läns södra del, i Östergötlands och i Södermanlands län, att uppbära kurhusafgifterna samt låta dem förvaltas af en särskild, af landstinget utsedd komité, att på requisition tillhandahållas de särskilda kurhus- och lasarettsdirektionerna, så synes det mig vara önskligt, att en gemensam lagstiftning kunde i detta afseende åstadkommas, så att icke samma undantagsförhållanden för olika sjukhus åter komme att ega rum, som föranledde Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af den gemensamma stadgan af år 1864. Jag kan visserligen icke förbise, att svårigheter möta för öfverlemmandet åt landstingen af kurhusmedlen, hvilka utgöra en beviljning, som skall användas till ett bestämdt ändamål, och således måste såsom till samma ändamål använda redovisas, men äfven detta problem torde kunna lösas. Likväl synes mig detta mål icke kunna vinnas på det af den siste talaren föreslagna sätt eller genom att aflåta en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t, som af Andra Kammaren blifvit antagen; ty deri förekommer icke något om upphäfvande af föreskrifterna i 1867 års kungörelse och någon förändring i 1864 års kungörelse kan, såsom Utskottet äfven anmärkt, icke lämpligen ske utan i sammanhang dermed. Jag ser mig sålunda nödsakad att *för det närvarande* yrka bifall till Utskottets förslag, men om en annangång ett annorlunda formuleradt förslag i denna fråga framkommer, vill jag med min röst understödja detsamma.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utlåtandet, dels ock afslag derå samt antagande af Andra Kammarens i ämnet fattade beslut; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 78, öfver väckt motion om förändring af uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i Första Kammarrens sessionsrum.

Herr Ekman, Carl: Att båda Kamrarnes sessionsrum hafva af den ingenjör, som konstruerat uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i detta hus, blifvit valda till ett fält för anställande af experimenter, huruledes dessa anstalter verka, är något, som Kamrarne alltsedan deras första sammanträde 1867 haft sig nogsamnt bekant. Derföre hafva ock under hvarje riksdag framställningar blifvit gjorda om afhjelpande af de brister i denna uppvärmnings- och luftvexlingsapparat, som deraf uppkommit och som förorsakat Kammarrens ledamöter ganska stora olägenheter, men emellertid vill det af detta betänkande synas som, oakadt alla dessa riksdag efter riksdag förnyade framställningar, man likväl icke ännu skulle hafva kommit till det mål, att man med säkerhet kan påräkna att få en fullt tillfredsställande uppvärmning och luftvexling. Utskottet hemställer nemligen nu i detta Betänkande, att "Fullmäktige måtte få sig uppdraget att med ledning af såväl redan verkställda försök som ock den erfarenhet, hvilken dels under Riksdagens sammanvaro och dels vid fortsatta undersökningar ytterligare kunde vinnas, söka under tiden intill nästa riksdag på lämpligaste och ändamålsenligaste sätt bereda en sådan förbättring i uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna, att de dermed förenade olägenheter må förekommas". Vi inhemta häraf, att än ytterligare experimenter skulle komma att verkställas, men, huruvida förändringarne verkligen skola medföra det önskade resultatet, derom ega vi ingen visshet. Det synes mig som Kamrarnes tålamos rättvisligen nu kunde vara uttömdt och att några åtgärder borde vidtagas för att derest man icke är fullt säker att den nuvarande apparaten kan göras fullt ändamålsenlig, få uppvärmning och luftvexling anordnad efter sådana grunder som på andra ställen tillämpats och befunnits ändamålsenliga. Det är med anledning af dessa åsigter jag hyser betänkligheter vid att bifalla Stats-Utskottets förslag, ty det vill synas mig som, derest Kamraren bifölle detsamma, Fullmäktige skulle kunna finna sig förpligtigade att ovilkorligen göra ytterligare försök med den nuvarande apparaten, hvilken jag fruktar dock slutligen kommer att befinnas oduglig. Ett sådant förfarande skulle då endast leda till misshushållning, och medföra fortfarandet af de hittills anmärkta olägenheterna. Jag tillåter mig derföre föreslå, att Kamraren, i stället för att antaga Utskottets förslag, ville besluta, "att Riksdagen måtte uppdraga åt Fullmäktige i Riksgälds-konoret att genast efter innevarande riksdags slut låta vidtaga de åtgärder, som må finnas mest lämpliga och ändamålsenliga för beredande af sådan uppvärmning och luftvexling i Kamrarnes sessionsrum, att de hittills öfverklagade olägenheter må för framtiden undvikas".

Friherre Funck: Det är icke min mening att motsätta mig det förslag till beslut, som den siste talaren framställt, emedan det är föga skiljaktigt ifrån Utskottets förslag och möjligen kan vara något bättre än detta, men jag har dock velat förklara, att Utskottet icke

saknat skäl att formulera sitt förslag på sätt det gjort. Jag vågar nemligen påstå, att Utskottet haft full anledning härtill i det intyg, som blifvit Betänkandet bilagdt och som blifvit utfärdadt af en vetenskapsman, hvilken tillika är Fullmäktig i Riksgälds-kontoret, och som deri förklarar sin åsigt vara, att genom de af Ingeniör Wiman föreslagna förändrade anordningar af uppvärmnings- och luftvexlingsapparaten, hvilka icke borde blifva särdeles kostsamma, skulle i väsendtlig mån undanrödjas de ännu kvarvarande olägenheterna af denna apparat. Ehuru jag icke förstår denna sak, hyser jag dock stora förhoppningar om, att så skall blifva förhållandet, emedan den ingenjör, som haft befattning med apparaten, ovilkorligen vunnit ökad erfarenhet, hvilket jag slutar mig till af hans eget Betänkandet be- lagda yttrande, deri han säger "att af de observationer, han anställt, han ansett sig kunna sluta, det alla de å än den ena än den andra platsen inom Kammaren bemärkta luftrörelser, hvilka han denna riksdag varit i tillfälle konstatera, kunna tillskrifvas det sätt, på hvilket luftinpressningen eger rum, alldenstund desamma visat sig regelmesigt variera med de förändringar, som från ena stunden till den andra under observationernas fortgång blifvit iakttagna i afseende å den inströmmande luftens temperatur, hastighet och riktning" samt "att dessa luftrörelser tilltagit i samma mån den inpressade luften haft stor hastighet och i samma mån dess värmegrad varit lägre än den för tillfället i rummet rådande." Jag har på grund häraf förhoppningar om, att olägenheterna skola blifva afhjelpta, men vill dock icke motsätta mig Herr Ekmans förslag, hvilket jag anser lämpligare än Utskottets.

Herr Berlin: Det är icke min afsigt att motsätta mig Herr Ekmans förslag, ty jag anser detta komma att leda till samma resultat som Utskottets, men jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten derpå, att det är ett ganska svårlöst problem, att på samma gång uppvärma och ventilera ett så stort rum som detta, hvilket hufvudsakligen begränsas af ytterväggar, besatta med många fönster, och hvilket under många timmar i sender skall inrymma mer än hundra personer, försedda med så olika känslighet för luftdrag, temperaturombyte och luftfuktighet. Detta problems lösning kan icke verkställas efter allmänna grunder, utan efter försök, anställda för hvarje särskild lokal.

Härmed har jag velat i någon mån ursäkta den ingenjör och de andre personer, som haft befattning med konstruktionen af uppvärmnings- och luftvexlingsapparaten, i hvilken man nu för fjerde gången ifrågasatt en förändring, som sannolikt icke blifver den sista, äfven om Herr Ekmans förslag antages. Till upplysning om svårigheten att åstadkomma en fullt tillfredsställande apparat för på en gång uppvärmning och ventilering af en större lokal, tillåter jag mig dessutom nämna att man till och med i London, hvarest man hvarken saknar fullt skickliga ingenjörer, erfarenhet eller medel, varit nödsakad att fyra eller fem gånger förändra uppvärmnings- och luftvexlingsapparaten för Parlamentets sessionssal, innan denna blifvit sådan, att man ansåg sig kunna vara dermed belåten.

Grefve Hamilton, Henning: Det är klart, att jag såsom Fullmäktig i Riksgälds-kontoret icke kan motsätta mig något förslag, som i detta afseende framställes, och således hvarken Utskottets eller Herr Ekman, men jag anhåller få säga, att, om Herr Ekman med sitt förslag afsett hvad som tyckes följa af hans muntliga yttrande eller att en fullkomligt ny och efter andra grunder konstruerad uppvärmnings- och luftvexlingsapparat borde införas, hans förslag icke är nog tydligt och att i sådan händelse ett bestämdare förslag borde formuleras, så att Riksgäldsfullmäktige icke sväfva i någon ovisshet om Riksdagens önskan, innan de vidtaga en så kostsam åtgärd som att helt och hållet förstöra den nuvarande apparaten och anbringa en ny. De flesta af Kammarens ledamöter hafva tyvärr erfarit olägenheter af den nu varande apparaten, men de hafva måhända icke gjort sig reda för anledningarne till misslyckandet af försöken dermed. Då först uppvärmningsapparaten infördes, hade den för ändamål att på samma gång uppvärma rummet och åstadkomma luftvexling, så att den varma luften oupphörligen utgick och ersattes af ny. Under den första Riksdagen eller 1867 visade sig, att denna apparat icke fullkomligt uppfyllde sitt ändamål, och att i ett rum med så långa ytterväggar, som detta, apparaten icke kunde tillräckligt uppvärma väggarna utan att tillika göra luften odrägligt varm. Man måste derföre söka att med andra medel uppvärma rummet, och använda apparaten endast för att åstadkomma ombyte af själfva luften. Af sådan anledning byggdes dubbla väggar, inleddes rör för värmeledning och anbringades kaminer, så att rummet i och för sig är varmt och apparaten nu icke har annat ändamål än att åstadkomma omsättning af luft. Det utlåtande, Ingeniör Wiman afgifvit och som finnes Betänkandet vidfogadt, bevisar kanske att han har mera insigt i fysiken än den, som här sökt förlöjligen hans utlåtande, ty det är klart, att de besvärliga luftrörelserna uppkomma till följd af den hastighet, med hvilken luften inpressas, och att dessa luftrörelser tilltaga i samma mån luftens värmegrad är lägre än den i rummet för tillfället rådande. Den luft, som numera här i salen inpressas, är icke varm eller rättare icke så varm, att man med den kan uppvärma rummet, utan den har en lägre temperatur än den förutvarande luften i rummet, just derföre, att de personer, som finnas i det redan uppvärmda rummet, öka gradtalet af värmen här nere i salen, såvida icke omsättning af svalare luft kan ega rum. Nu är det klart, att den kalla luften, som pressas in, är tyngre än den förut i rummet varande och att den derföre faller ned, när den kommer in, och, ju kallare denna luft är och i ju större quantiteter den inpressas, desto hastigare faller den också ned, hvilket förhållande förorsakar de obehagliga luftrörelserna. Det af Ingeniör Wiman uppgjorda förslag, hvaruti Friherre Fock instämt, skulle sannolikt förekomma obehaget af dessa luftrörelser, ty detta förslag afser, att, i stället för att luften nu inpressas genom stora öppningar, den skulle ledas genom rör ofvanför listen på rummet och der komma ut genom fina öppningar, hvarefter sannolikt luftrörelserna skulle komma att kännas mindre obehagliga. Jag skulle tro, att, ehuru luftvexlingsapparaten vid denna riksdag icke varit fullt tillfredsställande, den dock varit mycket

bättre än då den hade till uppgift både att uppvärma rummet och åstadkomma luftvexling. Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten på en möjlig olägenhet af Herr Ekmans förslag, eller att förändringen borde vidtagas *genast* efter riksdagens slut. Förhållandet är nemligen, att Stats-Utskottet föreslagit en väsendtlig ombyggnad af flygeln å högra sidan af riksdagshuset, hvarigenom Första Kammararen skulle få sina sällsapsrum i samma höjd med sjelfva Kammararen och således nedgången till andra våningen, som hittills förorsakat mycket luftdrag, skulle kunna stängas. Om detta verkställles, torde det komma att föranleda, att luftvexlingsapparaten kunde fördelaktigare verka än hittills utan att behöfva fullständigt ombyggas, och, om den skulle ombyggas, vore det fördelaktigt att företaga detta arbete i sammanhang med den stora reparationen å sjelfva huset. Huru Kammararen än beslutar, är det Riksgäldsfullmäktiges skyldighet att derefter rätta sig, och jag har hufvudsakligen endast velat uttrycka den önskan, att, om Riksdagen vill besluta en fullständig ombyggnad af luftvexlings- och värmeledningsapparaten, ett sådant beslut måtte tydligare uttryckas än i Herr Ekmans förslag.

Herr Ekman: Den siste värde talaren har yttrat, att det förslag, som af mig blifvit framställt, icke vore nog tydligt, om dermed skulle afses, att en helt annan luftvexlingsapparat än den nu varande skulle anbringas. Ehuru jag för egen del tror, att det slutligen skall komma att visa sig, att den hittills begagnade apparaten icke är användbar, har jag dock icke velat föreslå ett ovillkorligt utdömande af densamma. Hvad jag med mitt förslag afsett har varit, att Fullmäktige i Riksgäldskontoret icke skulle af ordalagen i Riksdagens beslut finna sig pligtige att i alltför vidsträckt mån fortfarande anställa försök med den apparat, som hittills begagnats, och jag skulle tro, att i detta afseende mitt förslag har ett bestämdt företräde framför Utskottets. Beträffande en annan anmärkning, som samme värde talare gjort mot mitt förslag, har jag intet annat att gemåla än att såväl Utskottets som mitt förslag afse, att den ifrågasatta förändringen skulle verkställas *genast* efter Riksdagens slut och att sålunda de båda förslagen i detta afseende äro alldeles lika.

Friherre Sprengtporten: Vi veta allt för väl och hafva ytterligare nu blifvit af en talare derom upplysta, att det är förenadt med stora svårigheter, när många personer äro här närvarande, att vidtaga sådana åtgärder, att värmen strömmar ut. Jag påminner mig emellertid förhållandet på Riddarhuset, der man också uppvärmde salen genom särskild apparat och der man hade åtskilliga ventilationer i taket. Jag föreställer mig att denna enklare utväg äfven skulle kunna vidtagas här; och då den redaktion, som blifvit af Herr Ekman föreslagen, gör det möjligt att företaga undersökning om detta skulle kunna ske, så får jag instämma i hans förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det derunder af Herr Ekman gjorda yrkandet, att Utskottets hemställan måtte bifallas med följande förändrade ly-

delse: "att Riksdagen måtte uppdraga åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att genast efter innevarande riksdags slut låta vidtaga de åtgärder, som må finnas mest lämpliga och ändamålsenliga för beredande af sådan uppvärmning och luftvexling i Kamrarnes sessionsrum, att de hittills öfverklagade olägenheter må för framtiden undvikas", framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med den af Herr Ekman föreslagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Utåtanden och Memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 80, i anledning af väckt motion angående indragning af Styrelsen för Statens jernvägsbyggnader;

N:o 82, med förslag rörande aflöningen för de tjenstemän och vaktbetjente, som vid kommande riksdagar varda hos Kamrarne och Utskotten samt i Riksdagens Kansli anställde;

N:o 83, angående en gratifikation åt Statskommissarien Bruno Johansson;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet:

N:o 3, i anledning af Riksdagens år 1869 församlade Revisorers i deras berättelse angående Riksbanken gjorda framställning, att medel, insatta på deposition mot ränta måtte, oansedt depositionsbeviset förkommit, varda till vederbörande deponent utbetalade, samt angående allmänna föreskrifter för dylika fall;

N:o 4, angående arfvoden åt den hos Utskottet anställda kanslibetjening;

Kansli-deputerade:

N:o 3, angående de riksdagshandlingar, som före riksdagens slut icke hunnit tryckas eller till expedition befordras;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 9, i anledning af remiss utaf Andra Kammarens protokollsutdrag, N:o 208, med delgifvande af Andra Kammarens beslut i fråga om förändrad plan för undervisningen vid rikets elementarläroverk.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 7 Maj 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 31, angående statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 32, angående allmänna vilkor och stadganden i afseende å de statsbidrag, som under denna riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar och vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 33, angående de uti Riks-staten uppförda indelta ränteanslag samt indelta och oindelta spanmålsanslagen;

N:o 34, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Första Hufvudtitel;

N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Andra Hufvudtitel;

N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Tredje Hufvudtitel;

N:o 37, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Fjerde Hufvudtitel;

N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Femte Hufvudtitel;

N:o 39, angående regleringen af utgifterna under Riks-statsens Sjette Hufvudtitel;

N:o 40, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel;

N:o 41, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel;

N:o 42, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Nionde Hufvudtitel;

N:o 43, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 44, i fråga om fortsatt utgifvande af teknisk-ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader; samt

N:o 45, angående de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 79, i anledning af väckt motion om nedsättning af den godtgörelse, som till åtskilliga stapelstäder nu utgår såsom ersättning för mistad tolag.

Herr Faxe: Mig synes det, som om det vore tillräckligt, att städerna hvar tredje år till Kommers-kollegium insände de ifrågasvarande uppgifterna, ty derigenom erhöles så väl Kommers-kollegium som Riksdagen tillräcklig kännedom om beloppet och användandet af de städerna tillflutna tolagsmedlen. Jag anhåller därför om afslag å Utskottets hemställan.

Friherre Sprengtporten: Jag anser, att många skäl tala för det af Utskottet framställda förslaget och anhåller därför om bifall till detsamma.

Herr af Klint: Det är redan stadgadt, att städerna skola inkomma med dessa upplysningar till Kommers-kollegium, och, såsom af motiverna i Betänkandet synes, äro alla de åtgärder, som kunna komma i fråga i afseende på detta ärende, redan vidtagna, så vida man icke vill taga ett så stort steg, som kanske en och annan åsyftar, att beröfva städerna all ersättning för tolagen.

På dessa grunder förenar jag mig med Herr Faxe och anhåller om afslag å Utskottets Betänkande.

Friherre von Essen: Utskottets förslag grundar sig derpå, att det antagit, att den treårsperiod, som varit bestämd för redogörelsernas aflemnande, hade sin orsak deri, att Riksdagarne förr sammanträdde hvar tredje år, och att det således nu skulle vara lämpligare, om städerna insände dessa uppgifter hvarje år, isynnerhet som Kommers-kollegium årligen till Riksdagen afgifver berättelse om rikets handel och sjöfart och städernas uppgifter om tolagsmedlen intagas i denna berättelse. Såsom förhållandet nu är, händer det, att Riks-

dagens revisorer icke egna någon uppmärksamhet åt dessa redogörelser, hvilket är att beklaga, då den ersättning, som från Staten utgår, stiger till ungefär en million Riksdaler. Denna summa är allt för betydlig för att icke en noggrann kontroll bör hållas öfver dess användande för det afsedda ändamålet. Så vidt jag kan finna, är det icke någon obillig begäran, att redogörelse lemnas hvarje år, helst som det dermed förenade besväret är särdeles ringa, då de största kassaförvaltningarne endast upptaga ett par ark. Åtskilliga anmärkningar äro dessutom att göra mot dessa räkenskaper, som icke angifva på hvilka grunder en eller annan stad tagit sig rättighet att använda tolagsmedlen för det eller det ändamålet. Jag får med anledning af hvad jag anført anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekenman: Jag är väsendtligen förekommen af den siste ärade talaren, men ber dock få erinra, att Utskottets förslag icke endast afser en förändring i tiden för dessa uppgifters insändande, utan äfven att Kommers-kollegium skulle kunna i sin årliga berättelse om rikets handel och sjöfart intaga uppgifterna, på det Riksdagen hvarje år måtte se huru tolagsmedlen användas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Sprengtporten: Jag förenar mig med den siste talaren i den anmärkning han gjorde, att frågan icke endast rör tiden för uppgifternas inlemnande, utan att Utskottets förslag äfven afser, att de måtte inflyta i Kommers-kollegii årliga berättelse om rikets handel och sjöfart.

Jag förnyar derföre min anhållan om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Manderström: Den fråga, som nu föreligger, har under mera än 40 år utgjort föremål för Kongl. Maj:ts och embetsverkens uppmärksamhet och handläggning, samt äfvenledes för Riksdagens öfverläggningar. Redan år 1830 afgaf Kongl. Kommers-kollegium underdånigt utlåtande om de särskilda förhållanden, hvarunder de städer, som voro i besittning af tolag, kommit i åtnjutande af denna fördel. Åren 1834 och 1838 inkommo från samma embetsverk förnyade utlåtanden och ärendet behandlades fortfarande till år 1856, då redogörelse och förslag i detta hänseende afgafs af en komité, som, utom andra ämnen, äfven hade sig uppdraget att häröfver yttra sig.

Frågan om städernas rätt till tolagsmedlen hvilat för de flesta städer på deras gamla privilegier. I allmänhet äro de villkor, under hvilka tolagen blifvit beviljad, upptagna i dessa privilegier i ungefär enahanda ordalag. Det heter nemligen der: att städerna skulle få uppbära denna afgift med skyldighet för dem att i stället ombesörja byggandet af bryggor, packhus och *andra omkostnader*, under hvilken sednare rubrik magistraternas aflöning af ålder hänferts. Så heter det i privilegierna för Stockholms stad, hvilka äro utfärdade 1636. Genom ett Kongl. Bref af den 21 September 1715 blefvo samtliga rikets stapelstäder berättigade att åtnjuta samma fördel. År 1688 erhöll Stockholm den så kallade inqvarteringstolagen och år 1723 blef den äfven åt öfriga städer öfverlåten. Vid 1856—1858 års riks-

dag bestämde Rikets Ständer för sin del grunderna för regleringen af den för denna afgift bestämda ersättning och den 18 December 1857 utkom Kongl. Maj:ts nådiga Bref i ämnet till Generaltullstyrelsen, deri det heter, att ingen inskränkning skulle ega rum i städernas fria dispositionsrätt af tolagsmedlen. Vid samma tillfälle ålades Kommers-kollegium att hvarvt tredje år inkomma med uppgift på det belopp, hvarmed dessa medel utgått, och redogörelse för sättet, hvarpå de blifvit använda. Någon egentlig kontroll häröfver har dock aldrig varit Kommers-kollegium ålagd, och då, såsom jag nyss nämnde, städerna ega rätt att använda medlen till "andra omkostnader" är det tydligt att några anmärkningar mot användningssättet icke kunna göras, isynnerhet som det är antagligt, att de summor, som årligen för städernas särskilda behof utgå, icke understiga hvad som i ersättning för tolagen inflyter, och i de flesta fall uppgå till långt högre belopp. Om emellertid Riksdagen anser att uppgifter hvarje år böra från städerna insändas och att Kommers-kollegium bör upprätta och i dess årliga berättelse om rikets handel och sjöfart intaga ett sammandrag af dessa uppgifter, finnes visserligen icke något att deremot påminna, men jag ber att få anmärka, att någon närmare kontroll öfver utgifterna icke till följd af en sådan åtgärd kommer att ega rum, så vida icke de nu för Kommers-kollegium i detta afseende gällande föreskrifter förändras, hvaremot dock ett hinder torde förefinnas i den af regering och riksdag åt städerna gifna försäkran om fri dispositionsrätt öfver medlen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande och dels afslag derå; framställdes propositioner å båda dessa yrkanden samt besvarades med blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utlåtandet förnyats samt med ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets Utlåtande N:o 79, röstar
Ja;
Den det ej vill, röstar
Nej;
Vinner nej, afslår Kammaren detta Utlåtande.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 18;
Nej — 30.

Föredrogs ånyo Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af väckta motioner om upphörande af enskilda banker med sedelutgifningsrätt.

Herr Frisk: Ehuru min motion blifvit af Utskottet afstyrt, och ehuru jag ej tilltror mig att kunna inverka på andras åsikter, vill jag dock begagna mig af den rätt, ingen kan fränkänna mig, att med några ord uttala min öfvertygelse i afseende på den föreliggande frågan. Jag får då till en början nämna, att jag icke hyser någon ovilja mot de enskilda bankerna. Jag har icke heller någon misstro till dem, men måste dock förklara, att jag anser det ligga mera trygghet uti att vara innehafvare af Riksbankens än af de enskilda bankernas sedlar. Jag har i min motion påpekat den ganska betydliga vinst, som skulle tillskyndas Riksbanken genom att upphäfva de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Denna omständighet tror jag att man icke bör förbise, då Riksbankens uppgift väl icke endast är att underlätta industrien och näringarne, utan äfven att lemna så stor afkastning som möjligt. Jag är emellertid öfvertygad, att det ej skall dröja länge förrän motioner i enahanda syfte som min framkomma, och får på grund af hvad jag anfört anhålla om afslag å Utskottets hemställan.

Friherre von Schwerin: Jag vill icke upptaga Kammarens tid genom att upprepa hvad som yttrades, då här för en tid sedan var fråga om förhållandet mellan Riksbanken och de enskilda bankerna. Min öfvertygelse är emellertid den, att det är bäst om hvar och en får gå sin väg, och anhåller jag derföre om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rydqvist: Då motionärerne velat införa en så radikal förändring i banklagstiftningen, som i deras motioner åsyftas, men det oaktadt icke framställt några motiver för sina förslag, anser jag det icke hafva varit möjligt för Utskottet att komma till något annat resultat, än hvad fallet nu är. För min del vill jag endast hafva till protokollet antecknadt, att jag ogillar en del af de motiver, Utskottet såsom skäl för sitt afslag anfört.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utlåtandet och dels af Herr Frisk, att Kammaren, med afslag å Utlåtandet, för så vidt det rörde den af honom i ämnet väckta motionen, måtte samma motion bifalla; framställdes proposition på bifall till Utlåtandet samt besvarades med ja.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner om ändringar i Kongl.

Kungörelsen den 20 Maj 1864, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Herr Wallenberg: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att samma fråga, som nu föreligger, äfven var före vid sistlidne riksdag; att den princip, som uttalas i motionen, då omfattades af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet, samt att denna princip jemväl af Kammaren godkändes. Då nu Kammaren icke har för sed att frånträda sina en gång uttalade åsikter och beslut, anhåller jag, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen, måtte besluta en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om intagande på lämpligt ställe i Kongl. Kungörelsen den 20 Maj 1864, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, af ett så beskaffadt tillägg: "banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas med klingande mynt efter banksedelns lydelse".

Friherre von Schwerin: Frågan derom, huruvida Kammaren bör godkänna Utskottets afstyrkande hemställan eller bifalla Herr Wallenbergs motion, reducerar sig helt enkelt dertill, huruvida Kammaren anser 72 § Regeringsformen sätta tvångskurs på Riksbankens sedlar eller ej. Enligt min åsigt, som äfven torde delas af motionären, gå Riksbankens sedlar, till följd af nämnda §, med tvångskurs, och vid sådant förhållande vore det för de enskilda sedelutgifvande bankerna vådligt att, innan 72 § blifvit upphäfd, ovilkorligen föreskrifva, att de skola med klingande mynt inlösa sina sedlar, hvarföre jag anhåller, att Utskottets hemställan måtte af Kammaren bifallas.

Herr Dickson, Charles: Ehuru jag fullkomligt delar den uppfattning, hvarå motionen grundar sig, kan jag dock icke finna annat, än att Utskottets afstyrkande hemställan måste bifallas. Ordalagen i motionen, att banksedeln *ovilkorligen* skall med klingande mynt inlösas, skulle nemligen medföra den stora olägenhet, att den, som till invexling företedde en banksedel, skulle vara *nödsakad* att mottaga klingande mynt. Ett sådant tvång för sedelhafvaren torde icke vara lämpligt, utan hade derföre förslaget bort innehålla tillägget "der så påfordras". För närvarande och då ordalydelsen således måste anses olämplig, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wijkander: Den anklagelse, som blifvit riktad emot Utskottet, att det skulle frånträdt sin förra året uttalade åsigt, är efter min uppfattning icke särdeles farlig. Visserligen tillstyrkte Utskottet en förändring i samma syftning af § 28 af Kongl. Kungörel-

sen den 20 Maj 1864, angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, men denna förändring stod i samband med motionärens då afgifna, i och för sig relativt fullständiga, förslag, och man torde därför icke kunna påstå, att konsekvensen nu skulle fordrat, att Utskottet bort förorda bifall till det af samme motionär påyrkade tillägget, hvilket med skäl torde kunna anses allenast såsom en från det öfriga förslaget nu utbruten del. Mig drabbar bestämdt icke anklagelsen, då jag förlidet år reserverade mig och efter mina krafter sökte göra Utskottets nu uttalade betänkligheter inom Kammaren gällande.

De skäl, Utskottet anfört för sitt afstyrkande, torde dessutom vara temligen nöjaktiga. Redan vid förra riksdagen påpekade jag, uti den reservation jag afgaf, att det ifrågavarande tillägget åsyftade ett kringgående af grundlagen.

I förevarande Utlatande omnämner för öfrigt Utskottet på icke mindre än två särskilda ställen, att det gillar den af Herr Wallenberg uttalade princip. Så säger Utskottet först: "Åsigten att hvarje sedelutgifvande bank bör vara ålagd att själf infria sina banksedlar med klingande mynt, torde vinna allt mera erkännande"; och vidare, på ett annat ställe: "Utskottet gillar det syfte Herr Wallenbergs förevarande motion afser". Detta oakadt ansåg Utskottet sig förhindradt att, så länge 72 § Regeringsformen kvarstår oförändrad, tillstyrka bifall till motionen. Denna uppfattning tror jag vara fullkomligt riktig och Första Kammaren må väl besinna sig innan Kammaren lemnar sitt bifall till en sådan förändring i en speciallag, att grundlagen derigenom skulle suspenderas.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag är djupt rörd af tacksamhetskänsla för de yttranden, som blifvit fällda till förmån för min motion. Man säger, att min åsigt börjar vinna terräng etc., men man vill icke uttala denna åsigt, man vill fortfarande bibehålla det sväfvande tillståndet och vara tvetydig, så att tvister och missförstånd må kunna uppstå.

Jag ber nu först att, i afseende på formen, få fästa uppmärksamheten derpå, att jemväl härutinnan mitt förslag är riktigt, ty det låter mycket väl göra sig, att ingå till Kongl. Maj:t med den föreslagna underdåniga skrifvelsen, i ty att, då Kongl. Kungörelsen den 20 Maj 1864 icke är af civillags natur, Kongl. Maj:t mycket väl kan till densamma foga det påyrkade tillägget, utan att dervid begagna samma ordalag.

Hvad själfva saken beträffar, anser man, att det vore obilligt att ålägga de enskilda sedelutgifvande bankerna skyldighet att ovilkorligen med klingande mynt infria sina banksedlar, så länge grundlagen förklarar Riksbankens sedlar gällande såsom mynt. Jag är af motsatt mening, och kan icke finna, att något hinder för de sedelutgifvande bankerna att lösa sina sedlar med klingande mynt skulle kunna ligga deri, att de äro tvungna att emottaga Riksbankens sedlar såsom mynt. De behöfva icke vara rädda att få för mycket af Riksbankens sedlar, ty de hafva ett rikt tillfälle att använda dem

vid likvider af depositioner, kreditiver samt upp- och afskrifningar. Min öfvertygelse är också, att när i en framtid den af mig påyrkade förändring blifvit lag, skall deraf icke föränledas några olägenheter för de enskilda bankerna, utan allenast en högst väsendtligt ökad trygghet. Men på det denna förändring en gång må blifva genomförd, erfordras att Första Kammaren vidblifver sin åsigt. Börjar denna Kammare att ena riksdagen fatta ett och andra riksdagen ett annat beslut i en principfråga, då komma vi slutligen ut på ett villande haf.

Utskottet har velat rikta ett grundskott mot mitt förslag, då det tagit fram sjelfva grundlagen. Jag hoppas emellertid, att här äro tillstädes tillräckligt många ledamöter af Konstitutions-Utskottet, som varit med om nämnda Utskotts Memorial N:o 9, der det på sidan 5 uttryckligen säges, att "förord bryter lag". När nu Konstitutions-Utskottet har en sådan åsigt till och med med afseende å grundlagen, hvad hindrar väl då, att Regeringen, som vid beviljandet af sedelutgifningsrätt förbehållit sig att meddela nya bestämmelser, förskrifver, att, då banken fått rättigheten att utgifva sedlar, skall den hafva *skyldigheten* att infria dem med klingande mynt. Icke lägger 72 § Regeringsformen något hinder i vägen härför.

Jag vet mycket väl, att vid denna riksdag icke kan vinnas något resultat, och att vi måhända få genomgå åtskilligt innan frågan blifver på ett tillfredsställande sätt löst, men jag måste dock fortfarande påyrka, att Kammaren, med vidblifvande af sin förut uttalade åsigt, måtte förklara, att privatbanksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till inbexling företes, inlösas med klingande mynt efter banksedelns lydelse.

Herr Ekman, Johan Jakob: Uti sin motion har Herr Wallenberg redan påpekat, hurusom frågan om de sedelutgifvande bankernas skyldighet att med klingande mynt infria sina banksedlar sönderfaller i tvänne delar, för så vidt inlösandet kan ega rum antingen med silfver eller med guld, och jag tror, att Kammaren vid frågans bedömande bör göra samma åtskilnad. Hvad nu beträffar bankernas skyldighet att inlösa med silfver, tror jag, att Utskottet för sin åsigt, att härutinnan för närvarande icke något kunde åtgöras, anfört skäl, som icke gerna kunna af Kammaren jäfvas. Motionären har visserligen rätt deri, att Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet vid förra riksdagen hade den åsigt, att de enskilda banker, som framdeles erhöles oktroj, skulle kunna, såsom vilkor för densammas erhållande, tillförbindas att inlösa sina sedlar med silfver och att de banker som redan erhållit oktroj, under vilkor att ställa sig till efterrättelse de vilkor, som Kongl. Maj:t kunde finna för godt i nåder fastställa, skulle genast kunna åläggas en dylik förpligtelse. Såsom äfven då ledamot i det Sammansatta Utskottet, får jag taga på mig min andel uti den inkonsequens, för hvilken man velat beskylla Utskottet; jag tror likväl att redan vid sistlidne riksdag opinionen temligen bestämdt uttalade sig i samma riktning som det föreliggande förslaget och att dessa åsikter sedan dess vunnit ytterligare insteg.

Med

Med afseende åter å den andra delen af frågan, eller enskild banks sedels inlösande med guld förefinnes, enligt min uppfattning, intet hinder därför i 72 § Regeringsformen. Emellertid synes mig, att Utskottet haft tillräcklig anledning att icke heller i detta afseende tillstyrka motionen, då Kongl. Maj:t nedsatt en särskild komité i och för frågan om ändring i nuvarande myntsyttem och ehuru det är antagligt att de förslager, som af denna komma att göras, icke stå i strid med motionärens framställning, synes det mig dock att det ej kan vara ändamålsenligt att nu framkomma med förslag i en del af en stor fråga, som måste behandlas i ett sammanhang och uti hvilken opinionen måste bearbetas och redas, om hon skall hafva utsigt att gå igenom. Jag anhåller därför att Kammaren måtte bifalla Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt bifall till Herr Wallenbergs ifrågavarande motion; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Wallenberg begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 3:dje punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna punkt och bifaller den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 15.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 45, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i gällande föreskrifter angående dels utfärdande och delgifning af stämning, dels kommunicering af bevakadt testamente och dels vilkoren för fullföljd af talan emot underrätts dom.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Bifollos.

4:de punkten.

Herr Westman: Om jag å ena sidan måste vara tacksam mot Lag-Utskottet, som genom det föreliggande förslaget sökt afhjelpa en brist i vår lagstiftning, nödgas jag å andra sidan beklaga, att Lag-Utskottet i detta fall fäst sig vid endast *ett* lagrum, då jag likväl tror, att denna fråga rörer flera. Om Utskottets förslag antages, blifver följd, att vi få olika föreskrifter i afseende på sätet, huru den, som vistas utrikes, skall stämmas. Utskottet föreslår nemligen, att till 11 kapitlet 7 § Rättegångs-balken, som har följande lydelse: "skriftlig stämning bör svaranden i händer ställas af två trovärdiga män, eller af en, der han svarandens skriftliga bevis derå få kan. Är den, som stämmas skall, ej hemma i sitt hus; då må han stämmas ehvar han finnes. I kyrka må han ej stämmas, men väl å kyrkovall. Håller någon sig undan, för ty, att han väntar stämning och är det veterligt, att han i häradet eller i staden vistas, varde då stämning fästad å husdörr hans"; må göras ett sådant tillägg: "Är det ej kunnigt, hvar han sig uppehåller, eller vistas han utrikes utan att vara stadd i Konungens och rikets ärende, och finnes ej för honom ombud, som stämningen tillställas kan, då må rätten förordna att stämningen genom allmänna tidningarne honom kungöras skall, och låte kåranden den kungörelse i tidningarne införas tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång och sista gången minst sex månader före den tid, som i stämningen svaranden förelagd är." Uti 11 kap. 4 § Rättegångs-balken finnes nedan det stadgande: "är den utom riket, som stämmas skall; hafve sex månaders tid ifrån det han stämning fick", utan att förslag till ändring i detta stadgande blifvit framställt. Jag kan således icke föreställa mig annat än att det skall blifva svårt för den, som skall tillämpa lagen, att veta, hvilkendera af dessa bestämmelser skall vara den gällande, då den, som stämmas skall, vistas utrikes, ty sist åberopade lagrum innehåller, att denne skall svara å stämningen inom 6 månader ifrån det stämningen honom tillställdes, och det nu föreslagna, att stämningen skall genom allmänna tidningarne honom kungöras. Jag har derföre föreställt mig, att, i händelse 11 kap. 7 § undergår föreslagen förändring, en nödvändig följd deraf måste blifva, att åberopade stadgande i 11 kap. 4 § äfven ändras eller upphäfves. Erfarenheten har dessutom lärt oss, att, då Riksdagen hos Kongl. Maj:t föreslår ändring i någon lagparagraf och man dervid finner, att, om förslaget bifalles, sådant skulle föranleda till ändring uti andra lagrum, hvarom fråga icke blifvit väckt, detta alltid utgör skäl för afslag å det framställda förslaget. Det är derföre ganska beklagligt, att Riksdagen skall vara så långt framliden, att hopp icke finnes om att kunna vinna rättelse uti nu väckt förslag. Förutom det redan anförda skälet finnes äfven ett annat, som, enligt min tanke, omöjliggör antagandet af Utskottets förslag, och det är, att äfven 11 kap. 8 §, der det heter:

“nu sökas död mans arfvingar i oskift bo; gånge då en stämning å alla arfvingarna tillsammans, och ej å hvardera särskildt: och vare den skyldig, som i boet sitter, ehvad han är arfvinge eller syssloman, att samma stämning anamma, och sedan låta hvar arfvinge en trovärdig afskrift få, och njuten de stämningstid efter den ort, der den vistas, som är längst borta“, i så fall måste ändras. Ty om man man tänker sig att, efter det kärande part erhållit stämning å död mans arfvingar i oskift bo, och delgifvit stämningen den arfvinge eller syssloman, som sitter i boet, det sedermera blifver kunnigt, att någon af arfvingarna vistas utrikes, hvems skyldighet är det då, att tillställa denne stämningen? Och huru skall stämningstiden då beräknas?

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag, att nu föredragna punkt i Betänkandet måtte till Lag-Utskottet återremitteras.

Herr Faxe: För mig är det ostridigt, att de trenne åberopade paragraferna utan svårighet kunna tillämpas jemte hvarandra. Hvad 4 § angår, så talar den om huru stämning skall tillställas, men då man icke vet hvar den finnes, som skall stämmas, kan man icke heller tillställa honom stämningen. Således om stämningen tillställs den, som vistas utom riket, har han 6 månaders tid ifrån det han stämningen fick; men käranden eger ock, att i detta fall begagna sig af den rätt, som genom tillägget till 7 § skulle medgifvas, eller att få stämningen kungjord i tidningarne. Hvad 8 § angår så är det tydligt att, om en person sitter i boet, denne är skyldig emottaga stämningen och kungöra de andra, och käranden har fullgjort all sin skyldighet, när han delgifvit stämningen åt den, som sitter i boet. Denne får sedermera underrätta sina medarfvingar bäst han gitter, dessa må vistas inom eller utom riket. Är åter boet skiftadt, så skall hvar arfvinge stämmas särskildt. Jag kan icke finna att dessa stadganden stå i strid med hvarandra och jag hemställer till Kamraren att betänka huru viktigt det är, att, under närvarande tider, då så många gäldenärer rymma ur riket, synnerligast till Amerika, ett stadgande sådant som det föreslagna må blifva infördt i lagen. Det är en allmän klagan öfver svårigheten för hvar och en som haft affärer med dylik rymmare, att utfå sin rätt, äfven om rymmaren kvarlemnat tillgångar, och en allmän önskan att något stadgande måtte meddelas som gjorde sådant möjligt. Skulle vid förslaget pröning hos Kongl. Maj:t någon anmärkning förekomma, som hindrar dess godkännande, så kan detsamma likväl alltid, med iakttagande af hvad sålunda anmärkes, ånyo föreläggas nästa Riksdag, och derefter blifva lag, hvarigenom åtminstone vinnes tid. Då, såsom jag ofvan sagt, jag anser det föreslagna stadgandet vara af synnerlig vigt, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordström: För min del instämmer jag i de anmärkningar, Herr Westman emot förslaget framställt. Förslaget vill i lagen införa ett nytt sätt att delgifva svaranden stämning uti de der omförmälda fall, nemligen, då det icke är kunnigt, hvar svaranden

sig uppehåller, eller då han i egna ärenden vistas utrikes och för honom ej finnes ombud, som stämningen tillställas kan. Utskottet förklarar detta förslag utgöra *ett tillägg* till 7 § 11 Kap. Rättegångsbalken; men främmande för vår civila rättegångsordning, som det åtminstone hittills är, måste äfven åtskilliga andra vårlags stadganden rörande stämning undergå vissa derefter rättade ändringar, för att förslaget ej må med dem komma i motsägelse och leda till tvifvel och osäkerhet vid tillämpningen. I 4 § 11 Kap. Rättegångsbalken stadgas t. ex. nu: "Är den *utom riket* som stämmas skall; hafve sex månaders tid från det, *han stämningen fick*". Enligt det föreslagna, så kallade *tillägget* till 7 § af samma kapitel skulle deremot svarande, som i egna ärenden vistas utrikes, kunna stämmas till sitt hemlands domstol genom stämningens införande i de allmänna tidningarne inom viss tid; men då 4 § icke tillika är föreslagen till att erhålla förändrad lydelse, komme i följd deraf två olika sätt för stämmings delgifvande i anförda fall att af lagen blifva fastställda, och frågan blir då, hvilketdera är det, som bör följas och lända till efterrättelse? Båda sätten kunna väl icke vara lika rätta, om lagen skall anses veta hvad den vill.

De två ofvananförda fall, som Utskottet nu vill sammanställa under samma gemensamma lagbestämmelse, utmärka i grunden två olika förhållanden. *Ett* är, att vara okunnig om, hvar svaranden sig uppehåller, när eller fjerran, hemma eller utrikes; *ett annat* är, att veta att han vistas utrikes. Också äro dessa två fall i vår nu gällande lag icke ställda i samma kategori. Det förra afhandlas dels i 7 § 11 kap. Rättegångsbalken dels, vid fråga om lagsökning för gäld, i 14 § 8 Kap. Utsökningsbalken jemnförd med konkurslagen; det sednare afhandlas i 4 § 11 Kap. Rättegångsbalken, hvars föreskrift i detta hänseende nyss ofvan blifvit anford. Är det nu, hvad det förra fallet angår, fullkomligen utredt, att svarandens bonings- eller uppehållsort är okänd, då kunde det vara skäl att med vissa förbehåll medgifva stämningens delgifvande genom tidningarne. Anförda ställe i Utsökningsbalken, som berättigar Konungens befallningshafvande att, då kunskap ej kunnat vinnas, hvar gäldenär vistas, *låta*, såsom orden falla, *efter honom lysa*, innehåller något, som åt ett sådant förfaringssätt kunde gifva stöd, ehuru *lysa* här dock ej fullt betyder detsamma som *stämma*, och beträffande lysning det viktiga förbehåll dessutom göres, att den ej får vidtagas, derest gäldenärens förmögenhet synes svara mot hans gäld.

Vid bedömande åter af den föreslagna stämmingsmethodens lämplighet för det andra fallet; eller då man vet att svaranden i egna ärenden vistas utrikes, äro flera olika förhållanden att taga i betraktande. Svaranden befinner sig på en resa utrikes för en relativt kortare tid, och då torde käranden så mycket heldre kunna afvakta hans återkomst, som han, allt efter som saken är till, kan under tiden å svarandens gods erhålla qvarstad. Är åter svaranden för obestämd tid bosatt utrikes, och är orten känd, bör det ej för käranden möta synnerlig svårighet att genom bemedling af rikets diplomatiska eller konsularagenter låta bevisligen delgifva honom stämningen. I detta fall förutsätter jag att svaranden personligen är svensk undersåte

och således pligtig att hörsamma svensk stämning, der den lagligen å honom utfärdas kan. Ett annat fall är det, då svaranden är främmande makts undersåte, men blifvit berättigad, ehuru han vistas utrikes, att i Sverige besitta fast egendom, eller att i Sverige idka något industrielt eller handelsyrke, och tvisten har sitt upphof i någon deraf härflytande förbindelse, eller då utlånding i egenskap af medarfvinge i svenskt bo skall instämmas, o. s. v. Ehuru dessa och liknande förhållanden beröra både den internationela och vår inhemska rätt, synes dock Utskottet derpå icke hafva fäst sin uppmärksamhet; men de ordalag, det härvid i förslaget begagnat: "vistas han (svaranden) utrikes, utan att vara stadd i Konungens och rikets ärenden" m. m. äro emellertid så omfattande, att alla omförmälda förhållanden fullständigt skulle derunder kunna begripas. Man skall invända, att Utskottet dervid dock gjort det vigtiga tillägget: "och finnes ej för honom ombud, som stämningen tillställas kan". Ja väl; men skyldigheten för den, som vistas utrikes, att för sig ställa ombud, är icke i lag ovilkorligen föreskrifven, och ehuru det, vid beviljande åt utländsk man af rättighet att besitta fast egendom, i nyare tider blifvit brukligt, att föreskrifva honom skyldighet att för sig ställa ombud, är det dock ej ett af lag fastställt vilkor, och följderna af uraktlåtenhet härutinnan ej heller bestämd.

På andra sidan har Utskottet från sin föreslagna regel uti ifrågavarande afseende gjort ett undantag för dem, som vistas utrikes i Konungens ärenden. Detta undantag finnes icke i nu gällande lag, och blefve förslaget godkänt, skulle sålunda föreskrift komma att saknas, huru i sådant fall med stämmings delgifvande borde förhållas. Till stöd för sitt förslag om stämmings delgifvande i omförmälda fall genom dess införande i allmänna tidningarne, åberopar Utskottet äfven konkurslagen såsom bevis på, att detta stämningssätt icke vore främmande för vår lagstiftning. Men så vidt dervid afses den offentliga, eller edictalstämning, som å borgenärerna i en konkurs skall af rätten eller domaren utfärdas, är ej heller här exemplet bevisande; ty denna offentliga stämning är egentligen med afseende på *okända* borgenärer föreskrifven, börande dessutom alla kända inländska fordringssegare genom särskilda kallelsebref om stämningen underättas. Denna offentliga stämning skall dessutom äfven anslås på rättens dörr; men detta bidrag till stämmingens offentliggörande har Utskottet icke funnit skälighet att i sitt förslag upptaga.

Hvad slutligen angår det föreslagna nya stämningssättet i sig sjelft, blefve det väl ganska beqvämt för kåranden, men deremot, och särskildt i fråga om de flere under den sednare kategorien fallande förhållanden, för svaranden mycket vådligt. Han kan ju utrikes vistas på en ort, der ingen tillgång finnes på svenska tidningar, och särskildt kan jag af egen erfarenhet intyga, att äfven på de af resande mest besökta orter i Europa den officiella Posttidningen är en verklig sällsynthet, om någonstädes tillgänglig. Huru lätt kan vid sådant förhållande ej den på sådant sätt stämde förblifva i oförvållad okunnighet om, att mot honom i hans hemland är anlagd en rättgång, som gäller mähända hans hela förmögenhet, eller större eller mindre del deraf. Blifver han då dömd på de af kåranden före-

bragta skäl, kan han väl derefter söka återvinning, men då villkoret för återvinnings sökande är, att domen dessförinnan genom utmätning, om så påfordras, skall fullgöras, kunna likväl de förluster, svaranden sålunda kan få vidkännas, blifva så betydliga, att de icke kunna ersättas genom den återvinning, som på de af honom företedda bättre skäl kunde blifva honom slutligen tilldömd.

I betraktande af allt detta förenar jag mig med dem, som redan yrkat återremiss, på det frågan må kunna tagas under mognare öfvägande, och om en sådan ej bifalles, på afslag för det närvarande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nordström begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 4:de punkten i Lag-Utskottets Utlåtande N:o 45, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;

Nej—16.

5:te punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 46, i anledning af väckt motion om rättighet för husbonde att i sparbank insätta en del af tjenstehjans lön.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 48, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. Förordningen den 28 Juni 1798,

i hvad den innefattar föreskrifter om sättet huru skuldebref och borgensförbindelser skola upprättas.

1:sta punkten.

Herr von Möller: I behandlingen af förevarande Betänkande, deri Lag-Utskottet föreslagit Riksdagen att för sin del besluta upphäfvande af föreskrifterna i första paragrafen af Kongl. Förordningen den 28 Juni 1798, har jag icke deltagit, ty i så fall skulle jag hafva mot Utskottets beslut reserverat mig.

Inom Lag-Utskottet har jag ofta hört af jurister den åsigt uttalas, att man icke bör ändra en lag, utan att ett verkligt behof till en sådan förändring förefinnes. För min del kan jag icke finna, att något verkligt behof för närvarande eger rum, att ändra det stadgande, som föreskrifver att skuldebref man och man emellan skola vara skrifna. Såsom nu Lag-Utskottet föreslagit, skulle man vara berättigad att utfärda tryckta skuldsedlar, men ännu har dock skuldsättningen väl icke ökat så mycket att man icke kan utfärda en skriftlig förbindelse, då man är i behof af lån. Blott ett fall känner jag der den föreslagna förändringen skulle medföra fördel och det är för kryddkramhandlanden och landthandlanden, hvilka utlemna varor på kredit. Såsom Kammaren har sig bekant, har helt nyligen handelsboks vitsord blifvit upphäfdt för att, om möjligt, minska konsumtionskrediten. Genom att nu borttaga 1 § i förenämnda Kongl. Förordning blifver det naturligtvis lätt för de mindre handlandena att hafva tryckta skuldsedlar i stora packor i beredskap, och då någon erhållit en vara på kredit erfordras blott ifyllande af summan jemte underskrift af namnet, om han kan skriva, kan han det ej, så får han hålla om pennan och hans bomärke dittecknas af handelsbektjenten. eller någon annan i boden närvarande. Lag-Utskottet har, fruktar jag, ej tänkt på att sådant icke skulle vara fördelaktigt för den allmänna rörelsen, ej heller på de bedrägerier som sålunda skulle underlättas. Lag-Utskottet sjelft säger väl, "att något förbud emot tryckta eller graverade skuldebrefs och löftesskrifters utgifvande icke finnes i lag stadgadt", men jag ber att få bemärka det man ännu i allmänhet antager 1 § i 1798 års Förordning vara fullt gällande. Jag tror att, om detta stadgande borttages, skall detta leda till mera trakasserier, mera förvecklingar och måhända till och med svek och bedrägerier än man anar, och det är af dessa orsaker samt hufvudsakligen till följd af den utaf flere jurister uttalade, här ofvan af mig omförmälda sats, att man icke bör ändra en lag, utan att ett verkligt behof förefinnes, som jag yrkar afslag å Betänkandet.

Herr Faxe: Jag vill visserligen medgifva, att den föreslagna förändringen icke är alldeles nödvändig, men jag tror att det skulle leda till mycken reda och ordning om förändringen skedde. För det närvarande förekomma ofta skuldebref, författade af mindre skrifkunniga personer, till innehållet så otydliga, att man knappt kan förstå rätta meningen deraf. För de personer, som gifva ut dessa skuldebref, är det mycket svårare att förstå innehållet af ett skrifvet sådant,

än af ett tryckt, hvilket sistnämnda de kunna läsa och således lättare akta sig för att blifva narrade. Ett skuldebref i och för sig är icke något bevis, ty så vida det icke, då beloppet utsökes, erkännes af utgifvaren, eller vittnen intyga riktigheten deraf, är detsamma utan särdeles betydelse. Sådan som lagen nu är, finnes hvarken något bestämdt förbud emot eller någon ansvarspåföljd stadgad för utgifvande af tryckta eller graverade skuldebref. Visserligen är det möjligt, att Konungens Befallningshafvande kan förklara ett dylikt skuldebref icke vara exekutivt, men nog vore det en besynnerlig lagtillämpning, om en gäldenär, som erkände skulden, likväl skulle kunna undgå betalningsskyldighet derför, att skuldebrefvet icke öfverensstämde med det ifrågavarande stadgandet i 1798 års författning. Jag upprepar, att jag tror att det skulle vara nyttigt, om förändringen infördes, och på den grund yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då 1798 års författning utfärdades var ändamålet med den nu ifrågavarande föreskriften just att förekomma bedrägerier och förfalskningar. Den man, som föreslog denna författning, var just den af en talare i denna Kammare på förmiddagen, så högt lofordade Justitieministern Fredrik Gyllenborg. Han har kontrasierat denna författning och han har uttryckligen uttalat, att det var till förekommande af svek och bedrägerier som den utfärdades. Jag tror att han kände menliga naturen och dess svagheter och kunde bedöma botemedlen lika bra som de, hvilka nu föreslagit att borttaga stadgandet. I det föreliggande förslaget ser jag för min del ett sätt att åt handlande gifva en ersättning för det vitsord, som deras böcker förlorat, och jag fruktar att det vederlag, som bjüdes, kan leda till svåra påföljder för dem, som råka att falla i de nät, hvilka här kunna utläggas. De tryckta reverser, som skulle blifva tillättna och hvilka säkerligen komme att hos vederbörande finnas i tillräckligt förråd, komme kanske att ifyllas af någon i boden närvarande främmande person eller troligare af bokhållaren, hvar efter gäldenären ej behöfde hafva annat besvär än att underskrifva sitt namn eller, om han det ej kunde, tillsades att hålla sin hand på papperet, men huru ofta han visste hvad han underskrefve, kan vara osäkert. Jag tror således att denna lätthet att förskaffa sig skuldebref skulle kunna föranleda till missbruk. Den, som verkligen behöfver utfärda ett sådant, torde man väl kunna antaga nu för tiden i allmänhet vara så skrifkunnig, att han, åtminstone om vederbörande tillhandahåller honom ett formulär, kan afskrifva detsamma så pass läsligt, att vederbörande Konungens Befallningshafvande kan fatta meningen, men den skrifvande sättes då i tillfälle att vinna fullständig kännedom om hvad han skrifver. Man bör väl föreställa sig att folkskolorna redan verkat så mycket, att de, som genomgått dem, kunna författa sådana dokumenter, som nu är i fråga. Jag ser ingen fördel i förändringen, men deremot befarar jag icke så ringa vådor deraf, hvadan det synes mig vara bäst att låta paragrafen kvarstå oförändrad, och anhåller jag derföre om afslag å Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Det har blifvit anmärkt att en lagförändring icke bör vidtagas, utan att ett verkligt behof af en sådan förändring förefinnes. Deri instämmer jag fullkomligt. Men ett verkligt behof måste väl förefinnas, när den författning, ändringen afser, strider mot riktiga och i lagens öfriga-delar följda rättsgrundsatser, när den lägger ett icke allenast obehöfligt utan äfven skadligt band på affärsrörelsens frihet, när dess tillämpande men icke dess åsidosättande kan medföra rättskränkning och när den omständigheten, att tillämpningen ytterst sällan ifrågakommer, utgör hvad som hufvudsakligen kan sägas till dess försvar. Jag skall söka visa, att sådant är förhållandet i förevarande fall.

Då lagen i 1 Kap. 2 § Jorda-balken föreskrifver att köp och andra aftal om fast egendom skola ske skriftligen och med tvegge manna vittne, innebär detta att aftalet, om ej föreskriften iakttages, är ogildt. Ett motsatt förhållande eger rum i afseende på försträckning. I 9 Kap. 1 § Handelsbalken stadgas visserligen att den skall ske med vittnen eller bref derå tagas, men härigenom lemnas blott en anvisning hvad en försträckningsgifvare bör iakttaga för att vara i tillfälle styrka sin rätt. Aftalet är lika giltigt om ej anvisningen iakttages. Skuldebrevet är således blott ett bevisningsmedel, hvars form 1734 års lag lemnat åt kontrahenternas fria bestämelse, och i afseende hvarå först 1798 års förordning stadgar, att skuldebref för att vara gällande, skola vara antingen egenhändigt skrifna och underskrifna eller bestyrkta af två vittnen, af hvilka det ena skuldebrevet skrifvit. Emot ändamålsenligheten af detta stadgande torde få anmärkas, att om någon nekar att hafva utfärdat skuldebrevet, det må nu vara huru formenligt som helst, erfordras dock bevisning att styrka dess riktighet. Erkänner eller öfverbevisas gäldenären att han underskrifvit eller låtit underskrifva skuldebrevet, så bör det väl vara gällande lika väl som ett skuldebref, utfärdadt i den ordning 1798 års författning stadgar. Och i denna syftning har ock praxis vid domstolarne allt mer och mer utbildat sig. Icke blott en större lättnad i affärsrörelsen utan äfven större säkerhet att skuldebrevet innehåller hvad det bör innehålla, vinnes genom begagnande af tryckta blanketter på sätt nu allmänligen sker med åtskilliga kontrakter samt vexas, utan att någon olägenhet deraf försports. Äfven tryckta blanketter till skuldebref begagnas temligen allmänt, oaktadt ifrågavarande föreskrift i 1798 års förordning, hvilken icke stadgar någon påföljd för underlåtenhet att samma föreskrift iakttaga, men innehåller på sätt och vis en uppmaning till gäldenären att söka krångla sig ifrån betalningen. För min del får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekenman: Till de skäl den siste ärade talaren anført för antagande af Utskottets förslag, ber jag att få lägga ännu ett. Han har visserligen påpekat att, efter hans åsigt, förändringen ej skulle medföra de menliga följder, som en annan talare tänkt sig; men för min del går jag ännu längre: jag tror att motsatsen skall inträffa, att de bedrägerier, som man esomoftast vid domstolarne har tillfälle att upptäcka, skulle i väsendtlig mån förekommas genom möjligheten

för en och hvar att få begagna tryckta förbindelser, som i öfrigt redan på ganska många ställen användas. Jag tror att det finnes ganska många medelålders män, hvilka ej hafva förmåga att skriva annat än möjligen sitt namn, men deremot kunna läsa tryckt. Om således en tryckt skuldsedel förelägges gäldenären, kan han vida lättare förvissa sig derom, att dess innehåll är öfverensstämmande med aftalet, än om förskrifningen är skriftlig, då han ofta måste lita på trovärdigheten hos de vittnen, som uppläsa densamma för honom; och beklagligen har man sett många exempel derpå, att det upplästa innehållet af skuldsedeln varit olika med det verkliga. Sådant kan ej ske om gäldenären sjelf kan läsa den förbindelse han undertecknar; och jag kan ej finna att förändringen skulle medföra några vådor, men deremot förekomma ganska många af de påpekade olägenheterna. Ty ofta är ett skuldebref så uppställt, att verkan af det samma ej blifver sådan, som gäldenären afsett. På grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då en föregående talare fäst uppmärksamheten på förhållandet med vexlar och med stöd af en jemförelse med dessa påyrkat bifall till den ifrågavarande förändringen, får jag erinra, att vexlar ej kunna gömmas länge, utan måste inom viss bestämd tid göras gällande, hvaremot man kan ganska lång tid hålla på reverser; och det kan då ofta blifva svårt att bevisa obehörigheten af ett kraf eller af en förelupen oriktighet. Jag tror, för min del, att i de penningeverk, der man nu har rättighet att begagna sig af tryckta reversaler, tillräcklig erfarenhet vunnits huruledes förfalskningar kunna begås af låntagare, och jag tror det ej vara större säkerhet emot sådana, om det nu medgifves långifvare i allmänhet att begagna tryckta blanketter och att, sedan de låtit dem ifyllas, låta låntagaren sätta sitt namn derunder. Om, såsom det blifvit uppgifvet, sådana tryckta blanketter redan i vissa orter begagnas, så äro de dock icke lika med löpande skuldebref. De gälla blott om de erkännas, och då skulden erkännes, ålägges betalningsskyldighet på grund af dem lika väl som då en skuld i andra fall erkännes. Genom 1798 års förordning är visserligen ej *fordringsrätten* förlorad, i händelse der föreskrifna formaliteter ej skulle blifvit iakttagna, men den *ovilkorliga rätten*, som grundar sig på sjelfva dokumentets beskaffenhet, kan ej göras gällande. Den författning, som gällt i snart 80 år, har väl något skäl för sig.

Friherre Sprengtporten: De skäl, som blifvit af två ledamöter af Lag-Utskottet anförda till försvar för den föreslagna förändringen, hafva ej förmått undanrödja de betänkligheter jag hyser emot densamma, såsom, enligt min tanke, innebärande ganska stora vådor för det allmänna. Jag förenar mig därför i Grefve Mörners yrkande om afslag.

Grefve Mörner, Axel: Till de skäl, som redan blifvit anförda för afslag å Utskottets hemställan, ber jag att få lägga ännu ett. Om nemligen den ifrågavarande paragrafen blefve upphäfd och tryckta

skuldsedlar således tillades laga gällande kraft, vill det förefalla mig som om ej särdeles hinder skulle möta för hvem som helst att utgifva skuldebref på små belopp och ställda att betalas vid anfordran; de kunde utfärdas på 3, 2 — ja ända ned till 1 R:dr, med format och prydnader ungefär liknande sedlar och sedan utsändas att cirkulera likasom banksedlar. Häremot väntar jag visserligen den invändningen, att, om sådant sker, beror det på hvar och en att emottaga sådana skuldsedlar eller ej; men då man får en större mängd af dylika förbindelser och andra sedlar af flera sorter och olika utseende, så måhända granskar man hvarje särskild sedel ej så noga, och mängden har icke tillräckliga insigter för att kunna granska och bedöma deras värde. Lätt kunde i följd häraf inträffa att nu ifrågavarande slag af förbindelser kunde få en ganska vidsträckt spridning och förluster uppstå om de icke ordentligen inlösas af utgifvarne. Om sådant inträffar, kommer det säkert att hos allmänheten väcka oro, som kan orsaka ytterligare förluster. För min del tror jag det derföre ej vara skäl att förorda en lagstiftning, som uppmuntrar till till sådana försök. Att försök redan blifvit i den riktningen gjorda, dock under annan form, det har under ett föregående plenum i denna Kammare visats oss; åtminstone hafva vi fått se ett exemplar af en dylik sedel. Bifalles Utskottets förslag, tror jag sådana försök skola icke uteblifva. Jag anhåller ur denna synpunkt, äfvensom på grund af hvad andra talare emot saken anfört, om afslag å Betänkandet.

Herr von Gegerfelt: Såsom tillägg till hvad jag redan i denna sak har anfört ber jag få nämna, att om det ur allmänna säkerhetens synpunkt, för att förekomma bedrägerier, skulle anses nödigt att bibehålla förevarande stadgande för transaktioner emellan enskilda, så borde väl samma skäl i än högre grad tala för suspenderande af föreskriften för så vidt den afser banker och allmänna kassor. Det har blifvit yttradt, att författningen är 80 år gammal och derföre borde respekteras. Jag tviflar på att en författnings ålder kan utgöra giltigt skäl för dess bibehållande, särdeles då den rör kreditlagstiftningen.

Hvad beträffar den siste talarens anmärkning, att, om förändringen nu ginge igenom, tryckta förbindelser på ringa valörer skulle komma att cirkulera i allmänna rörelsen, får jag erinra att dessa begge frågor icke hafva det ringaste med hvarandra gemensamt.

En skuldsedels antaglighet beror på utgifvarens kredit och ingen enskild kan hafva sådan kredit att hans förbindelser gälla såsom rörelsemedel. Detta är enda skälet hvarföre ej redan nu denna egenkap tillkommer enskildas förbindelser. Skulle någon söka göra sina skuldebref lika banksedlar i ändamål att få dem såsom sådana antagna, så vore detta ett bedrägeri, hvilket ingalunda motverkas genom ifrågavarande stadgande, men väl genom strafflagen, hvilken ock i dylika fall vunnit tillämpning. Jag fortsätter mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Axel: Föregående talare behagade yttra, att om man ansåge att förevarande paragraf i 1798 års förordning borde

bibehållas i gällande kraft, undantag ej borde göras för bankinrättningar och åtskilliga andra penningeverk. Han synes med denna anmärkning hafva hänsyftat på att dessa verk skulle kunna vara benägna att, om man så får uttrycka sig, lura, eller begå bedrägeri emot dem, som med berörda verk och inrättningar hafva affärsförbindelser eller der upptaga lån; åtminstone kan jag ej annars inse, hvarföre han skulle vilja främtaga dem rättigheten att begagna sig af tryckta förbindelser. Jag tror det vara en väsendtlig skilnad i detta hänseende emellan offentliga verk och enskilda personer. Man måste väl antaga, att i offentliga verk finnas åtskilliga kontrollanter och att svek ej gerna kan der förekomma, hvarföre ock man bör kunna med tillräcklig trygghet tillåta dem att begagna tryckta skuldförbindelser. Hvad angår den ärade talarens yttrande, att redan nu hinder icke möter för att utgifva tryckta förbindelser på små valörer, hvarom jag förut nämnt, torde få erinras att det egentliga hindret deremot just innehålles uti § 1 af 1798 års Kongl. Förordning, och beträffande talarens uppgift derom, att det i en rättegång skall förekommit, att en gäldenär ålagts betala sin skuld eburu hans förbindelse ej öfverensstämt med 1798 års förordning, så synes klart att denna betalningsskyldighet väl ålades gäldenären på grund af hans erkännande inför rätta, derigenom en *ny* förbindelse för honom uppstod. Vidare tycktes mig de argumenter den ärade talaren förebragt angående kraften af tryckta skuldsedlar nästan antyda den åsigten att 1 § ej i verkligheten skulle vara gällande, men en lag bör dock alltid anses gällande och efterlefas, intilldess den blifvit upphäfd.

Jag har icke sagt, att jag befarade, att de små skuldsedlarne skulle inrättas så att de efterapade sedlar, utan endast att åt dem skulle kunna af utgifvaren gifvas en viss modell med ornamenter efter behag, så att de finge ett utseende som i någon mån liknade det för sedlar ofta förekommande, och att derigenom förluster skulle kunna uppstå i händelse utgifvaren blefve insolvent. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställdes propositioner å båda dessa yrkanden samt besvarades med blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt likaledes med ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr von Möller begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den som bifaller första punkten i Lag-Utskottets Utlåtande N:o 48, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 27;
Nej — 38.

2:dra punkten.

Herr Faxe: Då Kammaren redan afslagit första punkten i Utskottets Betänkande, torde denna punkt jemväl böra förfalla.

Grefve Mörner, Carl Göran: Till det skäl föregående talare anført torde jag få lägga det, att, somingen motion blifvit väckt att vidtaga någon sådan förändring som här är i fråga, Utskottet torde saknat skäl att framkomma med sitt förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten afslogs.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utskottets den 6 dennes bordlagda Memorial N:o 81, med anmälan om Kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af Stats-Utskottets uti Memorial N:o 73 framställda förslag till sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut rörande stambanornas spårvidd och anläggningssätt m. m.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets den 6 dennes bordlagda Betänkande N:o 1, i anledning af väckta motioner om förändrad lagstiftning angående restitution af bränvinstillverkningsafgiften vid utförsel af bränvin till utrikes ort.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Särskilda Utskottets den 6 dennes bordlagda Memorial N:o 2, i anledning af Kamrarnes olika beslut rörande dess Betänkande N:o 1, om ifrågasatt reorganisation af rikets sjöförsvär m. m.

Kammaren åtskiljdes kl. 8 e. m.

In fidem
O. Brakel.